

MARÇ 74, n.º 635, 25 pts

lluc

**SA
PORTA**

UNA DECISIO MALA D'ENTENDRE

**CONTRAREFORMA
DE L'ENSENYAMENT?**

BANCA CATALANA

JUNTA GENERAL ORDINARIA D'ACCIONISTES

**2.000 milions de Fons Propis i
28.000 milions de Dipòsits**

El Consell d'Administració de BANCA CATALANA ha mantingut la seva tradició de convocar la Junta General d'Accionistes dins el mes de febrer, essent una de les primeres que s'han celebrat a Barcelona per presentar el balanç corresponent a l'exercici 1973 i els seus resultats. Per primera vegada es tingué la reunió al saló d'actes principal del Palau de Congressos de la Fira Internacional de Barcelona. L'increment continuat del seu accionariat, que sobrepassa els 3.000, obliga a utilitzar una de les sales més grans de Barcelona, adients per aquest tipus d'actes.

Presidí el Sr. Jaume Carner Sunyol, que és el president del Consell d'Administració, acompanyat del Sr. Jordi Pujol Soley, Conseller executiu, del Sr. Raimon Carrasco Azemar, Director General, i del Secretari General, Sr. Francesc Cabana Vancells.

DADES DE MOVIMENT COMERCIAL

Nombre de comptes creditors	142.071
Efectes descomptats — milions ptes.	54.872
Càmera de Compensació de Barcelona: nombre de documents compensats:	2.444.573

BENEFICIS

Beneficis bruts	292.456.110,54 ptes.
Amortitzacions	44.073.446,03 »
Beneficis nets	248.382.664,51 »
a dividend	90.435.000,— »
a fons previsió	35.000.000,— »
a impostos	60.865.932,— »
a reserves	62.081.732,10 »

BALANÇ: Partides principals

—ACTIU	
Caixa i Banques	8.297.289.229,29 ptes.
Cartera d'efectes	14.656.361.443,58 »
Cartera de títols	5.672.212.181,74 »
Crèdits	6.859.203.169,19 »
—PASSIU	
Capital i reserves	2.013.294.474,15 ptes.
Creditors	27.976.944.696,59 »

lluc

MARÇ 74

PORTADA

Una foto suggestiva d'En Pep Reynés -imatge prou reveladora de la pobresa del camp- us presenta l'article de N'Edward Berenguer sobre el desaparegut Mercat de Sa Porta.

Un altre tema que es va destapant entre rumors i conjectures: Contrareforma de l'ensenyament.

Disseny de la portada i maqueta d'En Ferran Sintès.

...i els dibuixos del dimoni són d'En Frederic Soberats.

LLUC

Revista mensual, n.º 635

Direcció i Administració:

PP. Missioners dels SS. Cors
C/ de la Pau, 3 (Ciutat de Mallorca)

Dirigiu tota la correspondència a
l'Apartat de Correus n.º 619.
Palma

Director: Gabriel Fuster i Mayans
Conseller-Delegat: Jaume Reynés i
Matas

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 200 ptes. anuals
Estranger: 250 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 89
Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 CORREU

5 EDITORIAL: Contrareforma i trauma.

6 L'escola del poble, per Gabriel Janer Manila.
¿Quina és l'escola que verament ens cal?

8 Una nova política universitària, per Isidor Marí.

La qüestió universitària sempre és calenta al nostre país. ¿Per què té problemes la Universitat?

9 Conversa amb el Dr. Antoni Comas, cap del departament de català de la Universitat de Barcelona, per Jaume Corbera Pou.

Sobre la realitat i les perspectives de l'ensenyament de la nostra llengua a la Universitat i a les escoles.

11

SA PORTA, una decisió mala d'entendre.

Eduard Berenguer intenta descobrir les causes vertaderes d'una decisió de l'Ajuntament de Ciutat que s'enfrontà amb els conradors de la part forana.

Ferran Sintès, a la pàg. 14, us fa riure sobre uns fets... que són seriosos, però ¿què hi farem?

16 L'ESGLÉSIA NOSTRA peregrina avui a la Ciutat Santa dels jueus, cristians i musulmans.

Tots hem ajudat a crucificar Jerusalem, unes impressions de Jaume Reynés sobre la seva estada a un terreny tan conflictiu.

19

ESPECTACLES.

Televisió en català, o el somni de mil nits estivals.

Pere Bosch examina el greu problema de com als «companys de ciutadania» catalans ens manca un mitjà de comunicació tan important: la TV en la nostra llengua.

21 «A walk with love and death». John Huston, cineasta de l'esforç, per Antoni Figuera.

23 Cròniques de Califòrnia (III). El conró de l'ametler, per Rafel Sociés i Company.

25 LLIBRES. Francesc Riera, Lluites antixuetes del segle XVIII, per Isabel Moll i Blanes.

26 NOTICIARI. La cultura valenciana al Principat, per Oleguer Cantarell.
Premis «Raixa» i «Les Illes d'or» 1974.

27 ART. L'art vist pels artistes. Joan Palou, per Crònica de Tres.

Correu

Oposicions i llengües hispàniques

El B. O. E. publicà dia 25.10.73 la convocatòria d'unes oposicions per cobrir tan sols vuit places de bibliotecaris.

Els opositors han de passar pel turment de nou exercicis dels quals set són eliminatoris.

Aquests exercicis estan pensats de tal manera que l'opositor no cal que sàpiga res de res de les llengües hispàniques, a no ser que pel primer exercici (transcripció paleogràfica sobre un text manuscrit dels segles X al XV, i un altre dels segles XVI ó XVII) li donin un manuscrit en una d'aquestes llengües. Personalment crec que això no succeirà en aquestes oposicions.

Vegem de prop els altres exercicis.

Segon exercici. Redacció de la fitxa única de vuit impresos moderns, quatre d'ells en castellà i els altres quatre en anglès, francès, italià i alemany, respectivament. Per tant un pot pensar que a Espanya no s'edita res en català, basc o gallec digne d'esser fitxat per un bibliotecari.

Per altra part s'exigeixen dos idiomes estrangers vius. Sisè exercici. Traducció d'un text en francès o italià i un altre en anglès o alemany.

I a més a més: Setè exercici. Traducció d'un text llatí. I per què no afegir-hi grec, àrab i etrusc? ja que hi som...

I ara ve lo bo!

Vuitè exercici. Voluntari. Traducció d'un text de qualsevol llengua ESTRANGERA, VIVA O MORTA, «cuya bibliografía justifique su interés en las bibliotecas españolas».

O sia que si un domina qualsevol altra llengua viva o morta, com pot ser l'hindi i el turc o el caldeu i el fenici, s'hi pot presentar, mentre, això sí, sia estrangera. I les de casa? Deu ser que la seva bibliografia no justifica el seu interès a les biblioteques espanyoles!

Vaja, no hi ha per a llogar-hi cadiretes!

JAUME GARRIGA

Quasi un milió per portar «La Sang»?

Ciutat, 5 de març 1974

Sr. Director:

La notícia va sortir al carrer fa uns mesos. S'havia aprovat un pressupost molt important per construir un «pas» per portar a les processons el Sant Crist de la Sang. Creim recordar que la quantitat de pessetes envoltava quasi el milió i mig. Això ens va alarmar de veres. Després hem sabut que el «pas» es construeix, però que s'ha reduït el pressupost.

Així i tot voldriem fer unes consideracions sobre aquest assumpte.

Pensem que això de les processons fou propi del segle XVII. ¿O és que no hem avançat gens de llavors ençà?

Per altra banda creim que passetjar la figura de Crist envoltada d'or i pedres precioses, és prou enfora del sentit que els qui ens deim cristians volem donar a la Setmana Santa. Perquè Crist va néixer, viure i morir dins la més absoluta pobresa.

També cal dir que la verdadera Església de Crist no té res a veure amb un super-espectacle-folkloric-turístic destinat a entretenir la gent durant la Setmana Santa. Recordem el passatge del Sinai quan Déu entregà el Decàleg (Ex. 20, 4): No et faràs escultura ni imatge de cap casta, ni d'allò que hi ha dalt del cel, ni del que hi ha aquí a la terra... Creim que sobren comentaris.

Tal volta aquest «pas» sigui per fer promoció turística puix per aquells dies el turisme sol ser nombrós i així tenim un numeret de festa a l'altura de Sevilla, sense necessitat d'haver-hi d'anar, i amb un tiquet no massa elevat.

Seria bo que ens demanàssim fonament què vol dir per a nosaltres la Setmana Santa, i especialment PASQUA. ¿No creis que és urgent que el cristià descobresqui el valor de la FESTA PASQUAL, i el sentit profund d'aventura interior que això representa? Cal pensar-hi seriosament. Que la Pau sigui amb vosaltres.

PERE FULLANA (segueixen altres 9 firmes)

LLUC d'ara

Sr. Director de LLUC:

Benvolgut amic:

He llegit el número de gener de la Revista LLUC. He recollit també molts de comentaris d'altra gent que l'han llegida aiximateix i la majoria feien molt bona cara. Jo personalment estic ben content. I hi estic perquè LLUC d'ara és un premi que, en justícia, ens mereixíem tots plegats.

Crec que es pot admetre que la Revista ha anat millorant cada cop més i que el que acabam de veure ens permet d'esperar quelcom encara millor.

Gràcies, amics, per l'esforç que estau fent i gràcies, també, als qui abans feren el que pogueren. Pens en el bon amic Miquel Gayà a qui tant devem pel fet d'aguantar el temporal a «pal sec» ja que totsolet anava fent el que podia.

Ja sé que no tot és excel·lent encara i també tenc ben present que el triomfalisme és fruita d'altre temps. Però per a un home de la meua generació, que ha vist com es partia del no-res, una petita gota és sempre apreciada i agraïda, molt agraïda!

Us saluda ben cordialment

CLIMENT GARAU

El Drach

BISUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27 CIUTAT

Sr. Director de LLUC:

Tot i que no sóc subscriptor de la vostra publicació —però miro d'estar al corrent dels butlletins i revistes que fan referència a la nostra cultura—, m'he adonat d'un temps ençà de l'evolució positiva de «Lluc» quant al contingut, i de la nova etapa iniciada amb el número del mes de gener. Us en felicito i me n'alegro.

Perquè si una cosa que ens uneix, com és la nostra llengua comuna, no es posa al servei d'una comunicació de la realitat cultural que ens afecta i de la qual depèn, més que de cap altra cosa, la nostra consciència col·lectiva, mal podem creure, si no veure, que aquest do de Déu es manté viu i palpable en el nostre poble.

Us desitjo que aquesta nova etapa sigui realment efectiva en tots els aspectes, ja que de la vostra visió i expressió illenca, n'esperem molt tots els qui maldem d'alguna forma, i des de qualsevol altre indret, per la subsistència de la nostra llengua i cultura mil·lenàries.

Ben cordialment,

ÀNGEL CASOLA
(Barcelona)

Les homilies del Bisbe en castellà

Sr. Director: confii que trobarà un racó per publicar aquesta contestació a la carta del Sr. Corbera (LLUC, gener 74, pàg. 2). Ell es lamenta d'una crònica en la qual jo constata el desig del nostre bisbe de fer l'homilia en mallorquí. I afegia pel meu compte: ens plau aquesta confessió. Ara sabem que el desig del qui presideix l'Església local és de sintonitzar plenament amb la comunitat popular. Perquè és evident que la llengua resumeix les característiques més originals i íntimes d'un poble. LLUC, octubre 73, pàg. 28)

Formulava el Sr. Corbera uns quants interrogants donant a entendre que la millor manera de sintonitzar amb el poble consisteix en parlar, des d'ara, la seva llengua, la mateixa del bisbe. Amb altres paraules, ve a dir que les homilies han de ser en mallorquí. No m'hi enfad gens; al contrari, em dona l'oportunitat per dialogar sobre un tema que em sembla de primeríssima importància.

L'assumpte de la llengua es pot plantejar des de dos angles. Crec descobrir que el seu és aquest: quan hom es trasllada a una regió on s'hi parla un altre idioma (en el nostre cas és el mateix) el més coherent consisteix en adoptar aquesta parla. Al menys si no vol ser mirat amb recel. Al qui s'hi trasllada per tal d'exercir un càrrec públic, amb més motiu se li ha d'exigir el coneixement de la pròpia llengua. No en parlem ja si es tracta de l'animador espiritual de la diòcesi. Saber la llengua i no parlar-la és, si més no, una mostra de poca sensibilitat pastoral.

Aquesta és la seva perspectiva, ben lícita. I jo afegiria encara —detectant objeccions molt tòpiques— que no hi ha regions bilingües. Certament hi ha individus que parlen dues —o tres o quatre— llengües, però hom té arrels catalanes o castelles, per posar un exemple. Pensa en català o en castellà, la mare li ensenya l'un o l'altre idioma. Això del bilingüisme sempre m'ha resultat una mica sospitós.

Jo voldria deixar una cosa ben clara: no seria ètic fer cap mena de discriminació a l'immigrant ni en el tracte ni en el treball. No és, però, gaire elegant que aquest immigrant es desinteressi sistemàticament de la nostra llengua i costums. Tan poc elegant com si jo m'adreçàs en català al madrileny que passetja per la Gran Via.

Estic, doncs, completament d'acord amb vostè. Però jo veig també les coses des d'un altre punt de vista. I vet aquí uns precedents per comprendre'l millor:

POLISSES

PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM

vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:

Via Roma, 45 - Tel. 2128 00

PALMA DE MALLORCA

1) Si hom neix a una regió de parla castellana i n'empra la llengua, és patriota. Si hom neix a una regió de parla catalana i n'empra la llengua, és antipatriota. Així ho pensa molta gent. I en són testimonis el hábleme Vd. en cristiano o el separatista!

2) Per Catalunya —em contem els de més edat— es col·locaven cartells de dimensions ben considerables demanant despectivament: habla la lengua del imperio. I, la veritat, sembla que a molta gent no els hi estranyava massa.

3) Hom ha recelat sovint del català. Quasi bé com si els seus mots i la seva sintaxi tinguessin quelcom de subversiu. Un procurador a Corts va dir un bon dia que la llengua catalana contenia virus. D'altra banda parlar el català a un tribunal està penalitzat, segons informen els diaris, amb l'expulsió de la sala. Talment com cridar frases de matís anarquista.

4) Sembla que gairebé tradicionalment els bisbes de Mallorca s'han expressat en castellà. Que un bon sector de la clerecia —malgrat encíclics i Concilis— no empra altra llengua litúrgica que el castellà.

5) Molta gent creu que és de bon gust parlar el castellà. Encara que pronunciïn puebblo, encara que intercalin en llurs expressions frases com sabes que lo es de grande o a esto lo veía venir yo.

Sr. Corbera, tenint en compte aquestes dades —i d'altres que és més discret no escriure—, no em negarà que posar de relleu l'afirmació del bisbe tot demostrant el desig de parlar en mallorquí també és legítim. Que més voldria jo que el parlàs!

MANUEL SOLER PALA

Sóller, 21 de febrer de 1974

Distingit senyor Director de LLUC:

He llegit, al número corresponent a gener d'enguany, una carta signada pel senyor Jaume Corbera. El tema, que hi tracta, m'ha fet recordar que, trobant-me casualment a la Parròquia de l'Encarnació el dia del comiat del reverend Antoni Roig Ferrer, també Monsenyor Ubeda Gramaje, es disculpà, en valencià, per haver de continuar l'homilia en castellà, pretextant, com a la diada de la Mare de Déu de Lluc, la seva manca de soltura per fer-se comprendre de nosaltres, mallorquins.

Que jo sàpiga el parlar de València i de Mallorca, juntament amb el de les altres illes de l'arxipièlag balear i el de les quatre províncies catalanes, integra un sol i mateix idioma que —ens agradi o no— porta el nom de Idioma català.

Supòs que el Bisbe Teodor, per la seva jerarquia i pels estudis que ella li ha suposat, no ignorarà que —parlant en el seu valencià nadiu— parla en la llengua del nostre poble, del que és avui Pastor espiritual, per aquells que es confessen fills de l'Església Catòlica Apostòlica i Romana.

Atentament vos saluda

JOAN ANTONI ESTADES DE MONTCAIRE

Articles d'organització
i d'arxli

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOI

Gumersindo, 85-87

Tel. 29 30 18

Palma de Mallorca

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Sobre la masturbació. Interrogants.

Estocolm, 4 de febrer de 1974

Sr. Director de la Revista LLUC

Si la gent no aprèn les normes més elementals de la higiene, a les ferides, s'hi posarà cataplasmes de suc de granota en divendres de lluna plena. Si a un poble no se li dona informació arribarà a les conviccions més absurdes.

No és estrany, doncs, que si aquest poble no rep una informació sexual visqui en completa superstició sexual.

Això és el cas de la nostra terra. És esgarrifador trobar tota mena de gent, de totes les classes socials que viuen tranquil·lament amb uns coneixements (o desconeixements, si voleu) sexuals que són pura superstició.

És admirable que la revista LLUC ençati, de cop i volta, un aspecte del sexe que ens afecta a tots, joves i vells, fadrins i casats, homes i dones: la masturbació onania.

Ara bé, l'article, il·lustrat amb la fotografia d'un al·lot amb la cara mig tapada pels cabells i uns guants (típica imatge de l'esperit d'algunes actituds: les coses mig tèrboles i amagades), és digne d'alguns comentaris i interrogacions.

Per a molts de joves avui en dia conservar la castedat és més difícil que temps enrera.

Com ho sap, això, el Sr. Häring? En què es basa per fer tal afirmació? Què entèn per castedat, el Sr. Häring?

Avui no es pot dir que la masturbació, si no és excessiva, danyi la salut física o psíquica.

Quan és, la masturbació, excessiva? Una vegada per setmana? o tal vegada dues vegades al dia? Què és la salut psíquica? Qui estableix el que ha d'esser?

Si parlem de la masturbació maliciosa o libidinosa d'una persona madura que, amb deliberació i llibertat ho fa, diguem que aquí hi ha pecat mortal. Però quan es tracta d'un adolescent que, no trobant més que frustracions en l'ambient on viu, en la família, en l'escola, i se sent empès a cercar una compensació en l'acte masturbatori, qui té la responsabilitat d'aquest acte? l'al·lot o els qui l'han frustrat?

Què passa si un al·lot es masturba sense estar frustrat? Quan és una persona madura? Què és una masturbació maliciosa i libidinosa? Pot una persona d'edat sentir-se frustrada o això és cosa privativa dels joves? Qui frustra qui, i per què hi ha d'haver responsables? Qui és el Sr. Häring per a establir quan un fet és pecat mortal o no?

Si ensenyàssim els joves a viure l'evangeli, superariem automàticament aquesta dificultat (la masturbació).

Si ensenyàssim els joves a viure l'evangeli, no hi hauria propietat privada, ni pena de mort, ni presons, ni bancs, ni exèrcit.

Atentament.

RAMON CAVALLER

CONTRAREFORMA I TRAUMA

DE L'ESCOLA...

En un període relativament curt de reformes i contrareformes, hem vist trontollar molts dels principis que regien l'educació. Així ha succeït, per exemple, amb el caràcter obligatori de l'ensenyament, que ha passat des d'una imposició estatal a una exigència massiva que desborda totes les capacitats de resposta. És a dir, d'una imposició coactiva per part de l'Estat, l'educació ha arribat a ésser una exigència per part del poble.

Però quin tipus d'educació pot exigir el nostre poble? El consum d'educació —en aquell temps en què les senyoretetes estudiaven solfeig i magisteri— ha passat a la història. Actualment, es planteja l'educació des de la perspectiva de la inversió: l'ensenyança és una inversió productiva al servei del desenvolupament econòmic, sobretot de l'enriquiment econòmic d'una minoria que necessita mà d'obra especialitzada.

Ara bé, no hi ha dubte que cal entendre l'educació com a possibilitat de realització personal i col·lectiva. Si l'escola pot tenir qualche sentit en el nostre temps, haurà d'estar al servei del poble, de la col·lectivitat a la qual pertany. Tot grup humà té una forma de ser, i l'escola, sigui del nivell que sigui, no es pot desentendre dels problemes de la societat en la qual treballa.

Educar les persones i les col·lectivitats perquè tinguin les mateixes oportunitats de treball, de pensament, de gestió econòmica, d'associació, d'opinió... és la feina més urgent de l'escola d'avui. Si no és així, l'escola continuarà éssent un instrument de domesticació al servei d'aquells que, obstinadament, voldrien tenir encara durant molts anys un poble de pàrvuls.

editoria

...A LA UNIVERSITAT

A nivell universitari els problemes són iguals o més grossos. Fins i tot les esferes oficials han parlat de **trauma**, però les causes d'aquesta situació són complexes i confuses.

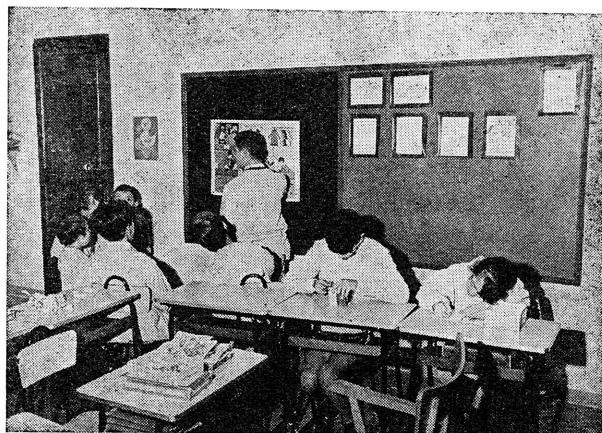
La universitat està saturada, com les escoles. L'enorme afluència d'alumnes no havia estat prevista: els edificis i els pressuposts són petits. La gent sent parlar de descentralització i de selectivitat, i té por que a la pràctica no es tracti de dispersió i discriminació.

Entre nosaltres, amb un estil americà, el Patronat Econòmic vol accelerar el procés de creació de la Universitat Balear (que només serà **balear** si supera la «discontinuitat geogràfica» de les illes). Però, per què la participació del nostre poble i dels nostres universitaris ha de ser merament econòmica?

Esperem que el nou Ministeri, en el moment de planificar solucions, pensi a recollir els desigs de tots els que hi estan implicats: alumnes, professors, pobles i cultures. Que educar sigui fomentar la personalitat pròpia i estimular una participació activa i crítica en les empreses comuns.

L'ESCOLA DEL POBLE

per Gabriel Janer Manila

L'escola morta

El dia que l'escola hagué d'abandonar, a la força o per voluntat, la lluita social per a recobrar la seva quietud pacífica, aquest dia ella mateixa va firmar-se la pròpia fe de mort. L'escola és morta. Podem aixecar-li l'acte de defunció i publicar la seva esquila. L'escola ja no té cap sentit. I no obstant, les nostres aules estan ben replenes d'al.lots en una explosió escolar que ha fet tambalejar l'estructura d'una escola massa institucionalitzada i dedicada amb massa freqüència al transport d'una cultura fabricada i seleccionada per uns homes externs a la realitat concreta del poble. Everett Reimer ha escrit que les institucions —llegiu escola, església, la cèl.lula familiar considerada com a unitat de base de la societat de consum, el partit, els mitjans de comunicació i un llarg etcètera—, *han estat dissenyades no per a satisfer les necessitats de la gent, sinó per a mantenir-la controlada*. L'escola al servei de les classes privilegiades, sota l'aparença d'un servei al poble, l'escola transportista, l'escola que domestica, l'escola tancada és morta, malgrat que tants i tants d'alumnes hi cerquin encara el títol utilitzable, l'interès del temps i del diner que hi han invertit.

El medi és el missatge

El medi pel qual es transmet un missatge forma part d'aquest mateix missatge, ha dit Mc Luhan. I ara ve la pregunta: Quin missatge transmet una escola que s'oblida totalment de la realitat que l'enrevolta, dels problemes de la comunitat i dels drets dels homes que formen el grup en el qual s'insereix? L'òsmosi entre la persona i el medi és multiplicada cada dia per mil. Lentament, l'estructura de l'escola penetra fins a la profunditat de l'alumne i el condiona. Obrir l'escola a la comunitat és una feina de justícia. Retornar-li a la comunitat allò que és ben seu i esborrar les barreres que s'alcen entre el poble i l'escola.

Però... quina escola?

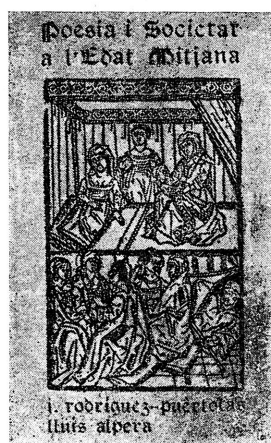
Hi ha una concepció passiva de la cultura. N'hi ha una altra d'activa que desvetlla i excita. Viure és estar excitat, va escriure Ortega. No ens càpiga cap dubte, l'escola que viu és l'escola excitada davant el seu poble, l'escola que cerca la manifestació autòctona de cada grup humà per a projectar-la de cap a l'esdevenidor. Pel camí contrari, l'escola no és altra cosa més que una repressió, un instrument de perpetuació social i un perill públic. La solució està en una *escola del poble*, no en una escola per al poble que podria inserir-se en un neo-despotisme més o menys il·lustrat.

Cap a una consciència transitiva

Paulo Freire, en l'evolució de la consciència crítica de l'home distingeix dues etapes clarament definides. Primerament, la *consciència intransitiva* que correspon a l'home immers dins el món com una peça més. Els interessos d'aquests homes se centren en les formes vegetatives de la vida. Res més no els preocupa. No posseeixen una visió total de la realitat i es resisteixen al canvi. En la *consciència transitiva*, l'home es fa sensible a uns

altres problemes diferents dels que li són purament vitals. Es torna permeable als canvis i descobreix la dimensió històrica de la seva resposta. Han de distingir-se dos moments dins aquesta etapa: la consciència transitiva *ingènua* que es caracteritza per una marcada simplicitat en la interpretació dels problemes i la consciència transitiva *crítica*, la qual solament és plenament possible en una comunitat obertament crítica i democràtica. Segons Freire, per a que es produeixi el pas d'una consciència intransitiva a la consciència transitiva ingènua és condició suficient que es modifiquin els esquemes econòmics i vitals dels homes i l'educació pot contribuir a accelerar-ho; el pas cap a una consciència transitiva crítica no s'improvisa i només és possible a través d'un procés crític-educatiu. No és possible una realització personal i col·lectiva plenament humana, si no s'insereix en la societat, perquè els homes no es fan en el silenci, sinó en la paraula, en l'acció, en el treball i la reflexió. El diàleg suposa una primera condició: escoltar. Si no s'escolta el poble, no es podrà dialogar amb ell, ni aprendrà a dir la seva paraula, ni es podrà descobrir com a subjecte de la seva pròpia i indefugible història.

COL·LECCIÓ RAIXA

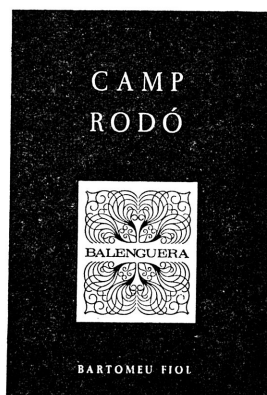

Un llibre indispensable per a conèixer i entendre la poesia catalana medieval.

LLIBRES PER TOTHOM

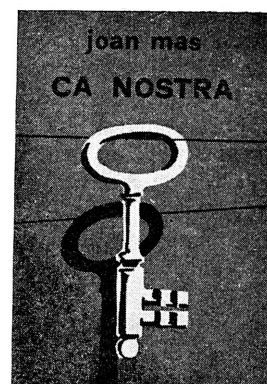
BALEGUERA

Una col·lecció dedicada a fomentar la lectura dels nostres poetes actuals.

COL·LECCIÓ LES ILLES D'OR

d'autors i temes baleàrics

EDITORIAL MOLL

Torre de l'Amor, 6 Tel. 22 41 76

Distribució: LLIBRES MALLORCA

Fortuny, 13 Tel. 21 35 88 Palma

Un apartat del discurs que el President del Govern, senyor Arias Navarro, pronuncià el 12 de febrer a les Corts, es referia a la situació universitària. Els termes en què s'expressava el President, els canvis que hi ha hagut al Ministeri, la necessària tornada al calendari habitual, tot fa pensar que entrem en una nova etapa de planificació de la complexa problemàtica de la Universitat. Esperem que l'etapa que ara s'obre no sigui tan efímera com les precedents, i sí més eficaç. Fixem-nos també en els punts centrals de l'enfocament que va fer el Sr. Arias de la qüestió universitària.

Inquietud juvenil

L'inconformisme dels universitaris actuals és una font de problemes. En primer lloc, les protestes estudiantils estan condicionades per la mateixa juvenesa dels estudiants, pel seu impuls característic i fogós, per la lògica oposició de punts de vista entre els representants de generacions diferents. És cert, però la generació d'universitaris d'ara serà demà un sector actiu de professionals, i els seus punts de vista no es poden menysprear.

Les deficiències i l'anquilosament de la Universitat actual, factors que el President admet realment, són una segona causa de conflictes. Confiem que el temps els elimini. I potser també les deficiències que el jovent universitari veu en el món i la societat constitueixen igualment motius de protesta, artituds a voltes violentes, però molt sovint generoses i dignes d'atenció. No podrien encarrillar-se adequadament aquestes inquietuds? No seria positiva una Universitat que fos com una espècie de consciència del país? Pensem que, inevitablement, l'estudiant d'història es preocupa pel seu moment històric, el de ciències per l'estat de la investigació científica, i en general, el que aspira a ser professional en un camp en qüestions sobre els problemes que l'afecten. És lògic, just i bo.

Saturació

Afegit a tot això, hi ha el problema de la insuficiència de les instal·lacions davant de l'enorme increment de la població universitària. Existeix un nombre cada dia més elevat de famílies amb capacitat econòmica d'enviar els fills a la Universitat; han desaparegut les proves eliminatòries (revàlides, preuniversitari): la conseqüència immediata ha estat una baixa del nivell (en el moment d'ingressar i, lògicament, en tota la carrera). Els professors no poden educar (ni ensenyar) grups de cent alumnes o més.

Una nova política universitària?

Sembla que és necessària una selecció: a la Universitat hi sobra gent. Sí, d'acord; però també n'hi manca. Hi manca un professorat més ampli, hi manca un cos d'investigadors (no tot és ensenyar: també s'ha d'aprendre), i sobretot hi manquen molts d'estudiants d'extracció humil que tenen condicions per a estudiar.

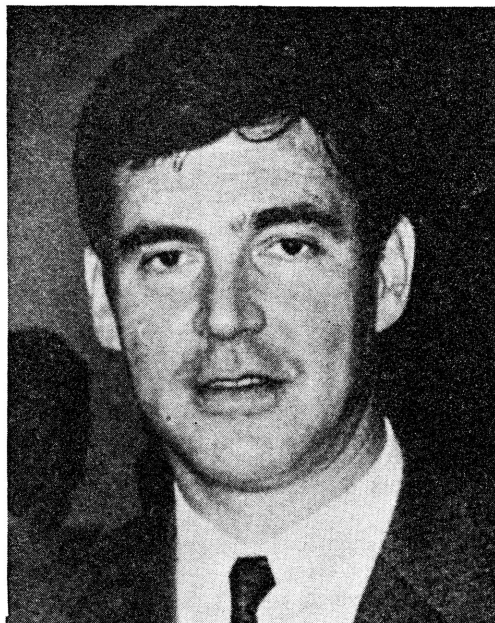
Aquest és el problema més gran: seleccionar les persones que tenen dret (o obligació) de ser universitaris. Perquè aquesta selectivitat sigui justa, haurà de poder eliminar un defecte de base: els fills de gent acomodada, ni es crien en un ambient adequat a l'estudi, ni poden tenir tota una sèrie de coneixements de cultura general que els altres aprenen passivament i per inèrcia. Si la tria es limita a unes proves d'accés a la Universitat, hi haurà moltes persones que ja s'hauran quedat abans a la cuneta. I si la selecció es fa considerant els alumnes que suspenen més de n vegades, eliminarem igualment, amb els mandrosos, tots aquells que es veuen obligats a treballar simultàniament per a pagar-se els estudis. La tria, repetim, ja està feta moltes voltes per les mateixes condicions generals, que afecten més durament als uns que als altres.

Una altra cosa que s'hauria d'evitar és fer la selecció en funció de les necessitats de la tecnocràcia (ara falten enginyers: obriu l'aixeta als enginyers; sobren llicenciats en Lletres: tanqueu les portes), o en funció de la capacitat material dels centres universitaris. Tots aquells que tenen condicions intel·lectuals han de poder estudiar.

La nostra Universitat té problemes, però els té perquè la nostra societat creix, progressa i es desvetlla cap a noves esperances. Esperem que el consell de rectors celebrat a finals de febrer trobi solucions equitatives que no consisteixin en retallar les ales de les noves promocions. Que les oportunitats siguin, de debò, les mateixes per a tots, individus i col·lectivitats.

CONVERSA AMB:

EL DR. ANTONI COMAS Cap del Departament de Català de la Universitat de Barcelona

Barceló - Serra d'Or

El Dr. Antoni Comas, de tots conegut per les seves valuoses aportacions al camp de la cultura catalana, és el Cap del Departament de Català de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona. Sobre el passat, el present i el futur d'aquest Departament he mantengut amb ell la següent entrevista:

—*¿Quants d'anys fa que existeix el Departament de Filologia Catalana a la Universitat de Barcelona?*

—Com a tal Departament es va constituir el 1967, però no va començar a funcionar plenament fins a la instauració del Pla Maluquer (1969). Ara bé, la càtedra de Català ja hi era d'uns quants anys abans (1965).

—*¿Va tenir, des del principi, bona acollida per part dels alumnes de la Facultat o, al contrari, no va despertar gaire interès?*

—Va tenir un excel·lent acollida i va despertar un interès excepcional entre els estudiants com una cosa que era realment esperada i desitjada.

—*¿Són ja molts els Llicenciats en Filologia Catalana?*

—Uns 25. Ara, hi ha molta gent que fa estudis d'una altra especialitat, però cursa matèries o fa tesi de Llicenciatura en català. Per tant, és difícil de controlar. Entre uns i altres deuen ésser uns 40 aproximadament.

—*¿Quants d'alumnes hi ha, a l'actualitat, adscrits al Departament?*

—A Llengua Catalana dels cursos comuns, el nombre d'alumnes, amb el «Pla Suárez» i a causa de la divisió en tres de la Facultat, ha baixat de 1.500 a 75. Això és un cop molt fort per al Departament. Ara bé, a comuns també hi ha una altra assignatura que es diu «Literatura i Cultura Ca-

talanes», i aquí hi deu haver devers 100 alumnes, quantitat que altres anys era també molt superior, potser el doble o el triple.

En canvi, a l'especialitat, o sia gent que vol fer Filologia Catalana, hi ha actualment uns 130 alumnes.

—*De totes les assignatures que imparteix, ¿quines són les que interessen més als qui no fan Filologia Catalana?*

—A «Català 2» hi va molta gent que no és del Departament, i a «Literatura Moderna» també n'hi assisteix molta d'història, a la qual interessa, és clar, completar l'aspecte català. Aqueixes dues són les que atreuen més gent de fora.

—*A les darreries d'aquest curs passat corre-gueren forts rumors que el nou «Pla Suárez» eliminava la Llicenciatura en Català. De moment, sembla que això no ha passat i que el Català es manté a la Universitat. ¿Podria aclarir-nos què va ocórrer realment i quina és la situació actual? ¿Desapareixerà altre pic el Departament de Català?*

—En anunciar-se el «Pla Suárez» era un pla que era uniforme per a totes les Universitat de la Península. Aleshores, NATURALMENT, pensant en general, no van pensar (?) en el Català. Immediatament vam protestar d'això i vam dir que tinguessin en compte que a Barcelona calia que hi hagués una Secció de Català a dins la nova Facultat de Filologia. I aquesta petició va ser atesa desseguida (!). I ara tenim que el Català, que abans era Departament, ara és Secció a dins la Facultat de Filologia. O sia que, en teoria, així com hi hem perdut a Comuns, amb aqueixa devallada tan grossa d'alumnes, a Especialitat hi hem guanyat, perquè hem pujat de categoria: de Departament a Secció. I fins i tot el nombre d'alumnes que hi ha aquest curs —uns 130— és superior al d'altres anys. Això en compensació de la davallada de Comuns

És a dir: no hi ha cap perill de desaparició del Departament. Si per cas desapareix, ha de ser per falta d'alumnat.

—*¿Quin futur li veu, doncs, a la nostra llengua i a la nostra cultura a la Universitat i a tots els nivells de l'ensenyament?*

—A la Universitat em sembla que l'esdevenir de l'ensenyament de Català està garantit i assegurat. Ara: això està en funció fonamentalment, que hi hagi sortides professionals. Aquests 130 alumnes que tenim al Departament i que el dia de demà, d'aquí a pocs anys, seran Llicenciats en Català, han de tenir uns llocs de treball. Per de prompte, hi ha les editorials; però no n'hi ha prou. També hi ha els lectorats a l'estranger; però tampoc no n'hi ha prou. El que s'ha d'aconseguir, com una cosa immediata, és la instauració de l'ensenyament de Català d'una forma normal als col·legis i als INEM del districte universitari de Barcelona, i potser al País Valencià —però això ja no ens pertoca a nosaltres, sinó a la Universitat de València—. Llavors, amb les sortides editorials, amb les sortides de lectorats a l'estranger, i amb l'ensenyament als col·legis i la creació de càtedres de Català als Instituts, naturalment, la sortida per al Llicenciats en Català seria normal i seria una garantia de la continuïtat dels ensenyaments a la Universitat. Perquè, és clar, si no hi ha sortides, pot ser que s'acabin per culpa de la manca d'alumnes.

—*Per últim, ¿com veu el creixent interès que es manifesta a les Illes per la cultura catalana?*

—Ho trobo admirable i un signe de consciència extraordinari. Crec que és motiu de gran alegria per part de tots els catalans.

—*En fi: per acabar —i a part de tot el que hem dit—, ens agradaria saber la seva opinió sobre la revista «LLUC».*

—Doncs em sembla una revista cada vegada més seriosa i a on es publiquen treballs de molta categoria, tant pel que fa a crítica literària com a cosa d'investigació. És a dir: la veig en una corba ascendent francament molt interessant i penso que està prenent una importància molt extraordinària dins el món cultural català. És la meua opinió.

—*Moltes de gràcies.*

I fins aquí arriba la conversa. Esperem i desitgem que, com diu el Dr. Comas, el Català no desaparegui de la Universitat, sinó que també puguem veure aviat com la nostra cultura —NOS-ALTRES MATEIXOS— és present i es deixa sentir als col·legis, instituts i a tota institució d'aqueixes terres de les que, malgrat tot, forma part.

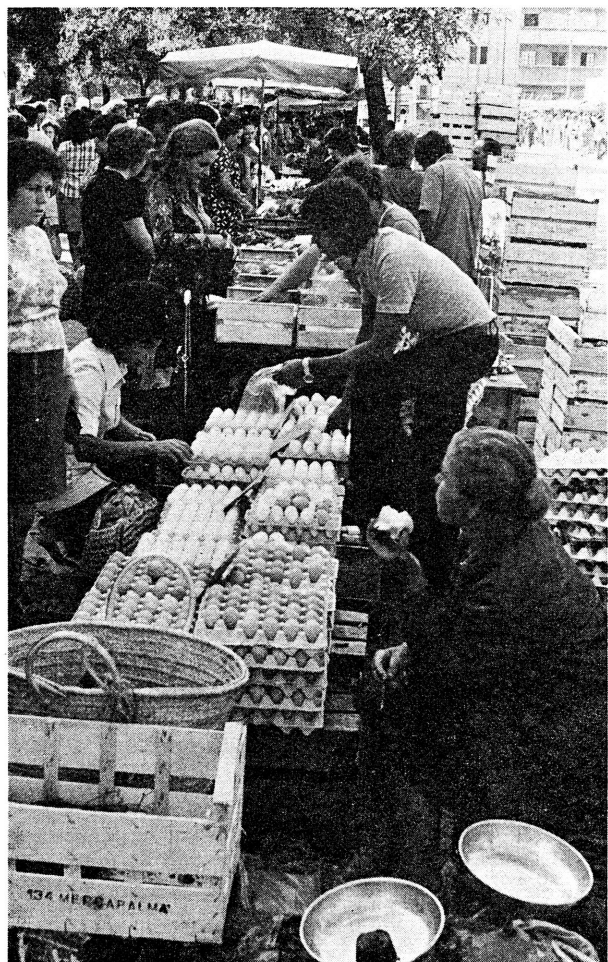
JAUME CORBERA POU

SA PORTA

UNA DECISIÓ MALA D'ENTENDRE

Concedim que cada dissabte, a perpetuitat, hi hagi i es faci plaça o mercat dins la Ciutat de Mallorca.

(Jaume I,
Privilegi signat a València dia 5 de juliol de 1249)

El darrer dia de Sa Porta (6 d'octubre de 1973)
(Foto arxíu «Diario de Mallorca»)

per Eduard Berenguer

I: INTRODUCCIÓ

Sens dubte, el tema dels mercats ha estat un dels que més han acaparat l'atenció ciutadana al llarg de 1973. Tant l'aparició de Mercapalma com la supressió de Sa Porta han anat acompanyades de matisos polèmics. En aquest darrer cas, la negativa mantinguda durant dues setmanes per grups de pagesos va esser un espectacle insòlit per a les nostres latituds acostumades sempre a complir amb la major rapidesa i diligència les diverses ordres administratives.

Segurament ens hauríem de remuntar a etapes anteriors a les de la guerra civil per trobar actituds col·lectives d'aquest tipus. Així i tot, la cosa no passà a majors i s'evità que es convertís en una qüestió d'ordre públic. Al tercer dissabte, després que la policia municipal prengué el nom de tots els venedors que encara es trobaven damunt les Avingudes, el mercat de Sa Porta deixava realment de funcionar. D'aquesta manera moria un dels costums (i alhora dret) més antics existents a Mallorca, el qual queda expressat a la cita que encapçala aquest treball (*).

II: MERCAPALMA

Contràriament al que hom pugui pensar, les línies de causació entre Mercapalma i Sa Porta són més aviat mínimes. De fet podríem parlar de Sa Porta sense fer cap menció de Mercapalma. El fet de cercar comparacions, emperò, és important perquè ambdues institucions afecten directament el camp mallorquí. Sebastià Verd, en el millor article escrit fins ara (1), senyalava molt acuradament com

(*) Primitivament el mercat de Sa Porta estava a les Avingudes; després passà al Banc de s'oli, al mercat de l'Olivar i a les Avingudes de nou en 1951. Nogensmenys aquesta vegada sembla que el mercat de Sa Porta no tornarà a ser un mercat a l'aire lliure.

(1) S. Verd, «Mercapalma desde fuera», **Economía Balear**, novembre 1973, pàgs. 15-20.

la presència de Mercapalma, junt amb la supressió de Sa Porta, creava de fet noves tensions en el nostre sector primari, i feia més problemàtic encara el seu esdevenidor. Al que fou dit en aquest article, hi voldria afegir dues coses que em semblen bastant importants:

a) De fet Mercapalma pot arribar a funcionar com un mercat estabilitzador de preus, especialment els dels béns peribles de consum diari pels quals els mallorquins acostumen a pagar preus bastant superiors als de la península. El sistema pel qual es pot arribar a aquesta política estabilitzadora és prou senzill. Mercapalma és de fet un submercat d'un mercat més ampli, en el qual funciona diàriament un sistema d'informació de preus i existències, de manera que quan a un mercat de la xarxa un bé comença a escassetjar —i per tant el seu preu comença a pujar— automàticament en els mercats de la xarxa on aquest bé es troba en abundància, envien els seus sobrants, abastint el mercat deficitari, amb la qual cosa els preus comencen a baixar de nou. Quan major sigui la informació i més extenses siguin les xarxes dels distints «Mercas», més possibilitats existeixen de tenir èxit en l'estabilització. D'acord amb el que acabam de dir, podem suposar que la xarxa Mercasa és un sistema de mercats més o menys homogenis diversificats dins l'espai físic i econòmic.

Ara bé, a un país com el nostre, on les desigualtats regionals tant en producció com en rendes, són molt importants, la presència de la xarxa «Mercasa», abans de llimar aquestes diferències, pot implicar una sèrie de problemes molt importants, que afectin directament les estructures agràries de les diverses zones qüestionades. La posta en marxa d'un establiment de la xarxa hauria de tenir sempre en conta les possibles economies i diseconomies externes, i a partir d'aquí actuar en conseqüència.

b) Des del moment que la xarxa constitueix un mercat homogeni diversificat dins l'espai, comença a funcionar la teoria dels costos comparatius de Ricardo, segons la qual les diverses regions produeixen aquells béns dels quals en treuen més avantatge. Donades les nostres coordenades agrícoles per unes produccions poc competitives i diversificades, amb salaris i costos superiors als peninsulars, la presència activa de Mercapalma pot radicalitzar encara més la delicada situació del camp mallorquí i donar lloc a una sèrie més o menys àmplia d'estrangulaments. Dit amb altres paraules: un funcionament al 100 per 100, no deixa altra sorti-

da a la major part dels productes del camp mallorquí que la dels mercats exteriors. En dos treballs anteriors, he examinat una mica profundament aquesta qüestió i he remarcat el meu escepticisme envers ella. Malgrat que a partir de 1972 es noti un cert rellançament de les exportacions, les xifres exportades són en tones molt similars a les dels primers anys del 60. Una integració plena, a curt termini, de Mercapalma, doncs, seria un veritable desastre, ja que molt difícilment el camp mallorquí es podria ajustar a la nova situació. Per entendre'ns, la rentabilitat de determinades produccions ha vingut donada per l'existència d'unes barreres naturals que actuaven com a vertaders mecanismes proteccionistes. El trencar-les, sense oferir alternatives, és el gran perill que representa l'experiència Mercapalma.

III: MERCAPALMA I SA PORTA

Aquesta és l'única línia de causació entre Mercapalma i Sa Porta. Com es veu, endemés, és una línia de causació molt indirecta. Així, doncs, l'argumentació que volia veure la supressió de Sa Porta com una mesura per defensar els interessos de Mercapalma és falsa. Ara bé, no per això, la desaparició de Sa Porta deixa d'esser un assumpte greu. El trencar unes relacions directes entre productors i consumidors, fa tant de mal als pagesos com a la gent que rebia els seus serveis, al temps que obre de bell nou l'oposició entre el camp i la Ciutat, que tantes desgràcies va ocasionar al passat (2).

Endemés, segurament, la idea d'una excessiva dependència entre Sa Porta i Mercapalma, la va donar el mateix Ajuntament, quan va proposar com a primera solució, el trasllat dels llocs de les Avingudes a Mercapalma. Independentment de les distintes característiques entre els dos mercats, posades de relleu al pla de Mercats Minoristes redactat per l'Ajuntament el mes d'agost, una bona informació hagués permès saber a les nostres autoritats ciutadanes que Sa Porta endemés d'un mercat productor-consumidor, era alhora un mercat d'excedents. Molts de venedors, abans d'arribar a les Avingudes ja havien passat per Mercapalma. D'aquesta manera el que venien a les Avingudes era mantes vegades els sobrants que pel seu preu o qualitat no havien pogut col·locar a l'esmentat mercat majorista. La venda total de la producció servia així per garantir l'adequada rentabilitat del treball dels pagesos.

(2) Curiosament, endemés, la Ciutat de Mallorca ha viscut d'esquenes al camp. Històricament, ha mirat quasi sempre vers la mar (comerç i corsarisme). Just en els moments difícils (segles XV-XVIII) s'ha dirigit, per a la seva subsistència, vers l'interior. Modernament la seva vida torna a girar sobre coordenades exteriors (turisme). Per tant, la presència, cada dissabte, del camp a Ciutat era d'un valor sociològic i antropològic realment important.

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes **Guarch**

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

IV: VERS UNA NOVA INTERPRETACIÓ

La història de com es va produir la supressió de Sa Porta és ben coneguda. La premsa el seu dia en va informar complidament i mantingué sense excepció un aire crític. **Baleares**, destacà la falta de tacte emprat per l'Ajuntament, i deixava entreveure com la decisió municipal afectava negativament els venedors de les Avingudes (3).

Avui, encara és una mica problemàtic saber quines varen esser les vertaderes motivacions que mogueren l'Ajuntament a suprimir el mercat de Sa Porta. La nota oficial no en contenia cap. Més tard portaveus de l'Ajuntament han descarregat la decisió per necessitats del tràfic urbà, a la Comissió de **Vías Públicas**. Al nostre parer, no obstant creim que hi ha raons més profundes i que cal analitzar.

V: EL PLA DE MERCATS MINORISTES

Després de la gestió municipal de D. Joan Masanet, presidida per una òptica excessivament casolana i paternalista, la de D. Màxim Alomar, representa l'entrada dels corrents tecnocràtics a l'Ajuntament. La redacció del pla d'Ordenació Urbana, el pla Ribas Pieras, etc., són les manifestacions més paleses d'aquest nou corrent i serviren per posar de relleu, l'existència d'una sèrie de deficiències estructurals i infraestructurals molt importants. Quant al nostre assumpte, els plans posaren de relleu com els distints barris de Ciutat no estaven abastits ni de la forma més racional ni més econòmica. D'acord amb això, i segons les facultats que conferia a l'Ajuntament la llei de **Régimen Local**, es va promoure la creació de **deu** mercats minoristes. L'Operació va fracassar i dels deu mercats just el del Camp Redó es convertí en realitat (4). Aquest fracàs conduí a un nou replantament de tot l'assumpte. El resultat és el **Plan de Mercados Minoristas**, aprovat l'agost de 1973. Aquest pla que preveu la construcció de sis mercats minoristes, serveix per **reafirmar la posición del Ayuntamiento de no intervenir en las operaciones comerciales, buscando solamente establecer una red de Mercados Minoristas, en la que predomine la libre concurrencia, para aproximar aun más los géneros desde su origen al punto de consumo mediante una transparencia de precios, mejorando así el abasto general de la población.**

De l'aprovació del pla a la supressió de Sa Porta just hi van dos messos. Es de suposar que mesures d'aquest tipus no es prenen d'un dia per l'altre sinó que han estat bastant meditates. Per tant, no es estrany que hom pensàs que amb la supressió de Sa Porta, es creava una oferta potencial per omplir

(3) «Baleares», 14/10/73, pàg. 4.

(4) Adhuc al mercat del Camp Redó, quedaven pel mes d'octubre de 1973 un 50 % dels llocs sense adjudicar.

J. Blanes

Galeria d'Art

EXPOSICIONS

*

Pintura, escultura, gravats,
aquarel·les, dibuixos, esmalts
i tapissos

*

Obres en permanència de 50
pintors

*

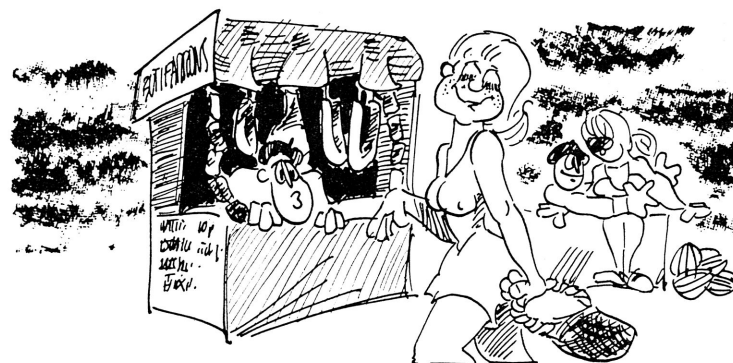
Avda. Argentina, 50

Tel. 238082

Palma de Mallorca

SA PORTA UNA DECISIÓ "BONA" D'ENTENDRE

els mercats minoristes prevists (5). Amb aquestes perspectives, l'acompliment del nou pla podria tenir més èxit que l'anterior. Sens dubte, en tant els antics venedors estiguin en situació provisional als nous llocs assignats (Merçalpalma, Camp Redó, Pere Garau), i en tant treballin de forma incòmoda, estaran interessats en trobar noves formes institucionals que els garantitzin una estabilitat. Les declaracions fetes per D. José María Pereiro, a **Ultima Hora** (6), reflexen l'interés perquè els antics venedors de Sa Porta es converteixin en minoristes. En aquest sentit és curiós com el Sr. Pereiro just parla de l'obligació de **hacerse detallistas, con un puesto diario**, oblidant que a l'apartat 10 del capítol del pla denominat **Generalidades sobre los nuevos mercados a construir** es parla de concessions temporals, **cuya adjudicación será por días o períodos máximos de hasta un mes, renovables según los casos, al objeto de que los productores puedan expender sus productos con carácter eventual, o para la venta de productos de temporada, con motivo de festividades o costumbres y usos locales** (7).

(5) Igualment s'ha de tenir en compte la situació del mercat de l'Olivar. Les llicències estan caducades des de 1971.

(6) «Ultima Hora», 29/10/73, pàg. 8.

(7) El subratllat és nostre.

VI: CONCLUSIONS

Una mica dispersadament, he anat examinant alguns dels tòpics que circularen quan es va suprimir Sa Porta, i intentat trobar-hi una explicació una mica més convincent. La meua opinió és la d'una relació entre el pla de mercats minoristes i la supressió de Sa Porta.

Ara bé, en el fons queda encara una incògnita per desvetllar. Si la qüestió és aquesta, ¿per què l'Ajuntament no va anunciar la seva decisió amb temps? Pot ésser que el fracàs del primer pla conduís a cercar camins més subtils per portar-lo a terme. Sens dubte les economies modernes amb les seves aglomeracions exigeixen adaptar els centres econòmics a les noves situacions sorgides de l'ordre econòmic imperant. De totes formes, això no és obstacle perquè les relacions entre l'Administració i els seus administrats deixin de dur-se pels camins més amplis del bé comú. En tot cas, els objectius tècnics no haurien de privilejar sobre els humans, i situacions de manca de confiança com la descrita no haurien de tornar a succeir. El fracàs d'una planificació no s'hauria d'intentar saldar amb normes imposades, i més quan aquestes afecten tota una collectivitat i comporten perills evidents i importants.

EDUARD BERENGUER

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 2116 53

Ciutat

Fajas **Reina** CORSETERIA
J. Masdeu
Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 2160 33 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria
J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

**'Església
nostra**

Tots hem ajudat a crucificar Jerusalem

per Jaume Reynés

Acab de passar tres mesos a Jerusalem. Tenia bitllet pel set d'Octubre, un dia després que tornàs prendre la flamarada de la quarta guerra àrab-israelita. Hi he viscut dies calents. Som ben conscient de no haver abastat aquest conflicte inabastable; això no obstant, vull comunicar-vos algunes preguntes que ha provocat en mi.

A. Chouraqi —biblista jueu, ecumenista, batle adjunt de Jerusalem durant la guerra dels sis dies— acaba d'escriure que el destí de la ciutat de David és, com el del seu poble, un destí crucificat. Una història tràgica feta a la imatge de la història dels homes. Podríem llegir la vida de Jesús de Natzaret com la biografia de la ciutat santa i de tota la humanitat (Vegeu *Vivre pour Jerusalem*, Desclée 1973).

La seva *via dolorosa* és el camí de creu per on pugem tots els pobres del món. De manera molt especial, els palestins, fills d'aquesta terra. Segons l'U.N.R.W.A., els palestins són 1.755.370; altres en compten fins a 3 milions. Sobre la situació de gran nombre d'ells, bastarà dir que l'ONU no disposa de recursos per seguir pagant les 7 pts. diàries que inverteix en l'ajuda d'un milió i mig de refugiats.

¿No hem ajudat tots nosaltres a crucificar aquests homes, davant els quals passen els pobles del món movent el cap?

Les superpotències

que els mouen a distància en el joc d'escacs del seu procés de tensions i distensions.

Els europeus

que hi posàrem les mans al temps de les creuades i després de les creuades. Ens les rentàrem quan les nostres responsabilitats foren més grans que nosaltres mateixos. *Molts de mètodes repressius d'avui, els aprengueren dels anglesos.*

Desmoralitza veure com ha estat necessari que ens tancassin l'aixeta del petroli per a definir-nos a favor dels palestins. ¿Fins a on empenyerem ara el nostre compromís? Fins a espoltrir els israelites, si ens ho demanen? El nostre primer problema és la pujada dels preus. No som capaços de viure sense tanta comoditat, perquè altres visquin menys inhumanament. Nosaltres que dictàvem lliçons de civilització. Pareix que ha arribat un temps en què només els pobres seran benaurats, els qui es conformin amb poc.

Els musulmans

(1.300.000 a Israel juntament amb els territoris ocupats).

L'anomenen El Quds, la Santa; una de les quatre ciutats sagrades de la religió de Mahoma, al costat de La Meca, Medina i Hebron. Han penjat les balances del judici final de les arcades del Temple de Jerusalem.

Però ells també hi han posat les mans per a saquetjar-la. Pastor Petit (a *Destino* del 16 de Febrer) aplega un grapat d'autoacusacions sobre la pròpia responsabilitat en el problema dels refugiats. *Els governs àrabs digueren als palestins: Sortiu perquè nosaltres puguem entrar. Ells sortiren, però les forces àrabs no entraren a Israel.*

No ha estat massa migrada l'ajuda que els han donat? Alguns els empraren per desviar l'atenció dels seus problemes interns. O els posaren mordassa quan les idees socialitzants dels palestins fou un vi massa fort per uns odres feudals massa vells. ¿O és que pensau que serveix de res parlar dels drets dels palestins si no reconeixem primer els drets del propi poble?

Com així hi ha àrabs cristians que prefereixen l'ocupació israelita a tornar sota el govern musulmà?

Els cristians

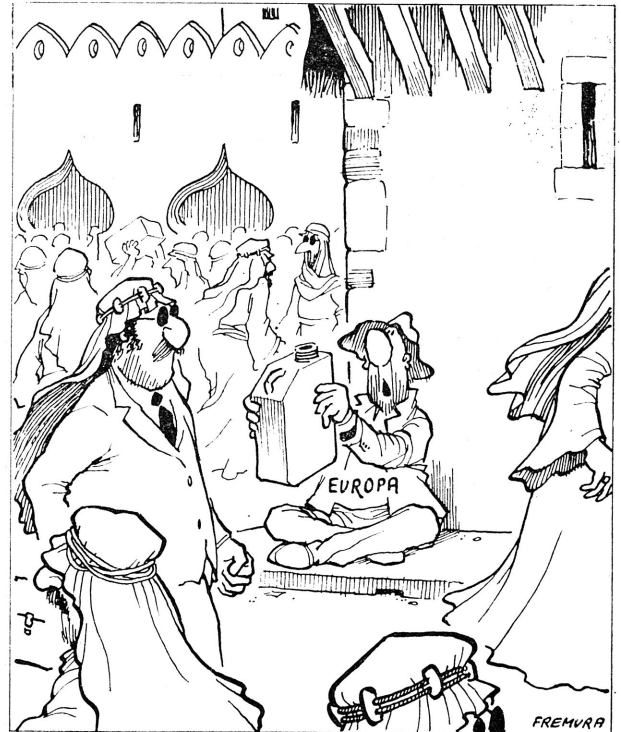
(109.000 a Israel juntament amb els territoris ocupats; el 2,4% de la població; 90% són àrabs).

Hem construït bells edificis i custodiat els llocs sagrats, però ¿hem aixecat amb el mateix zel una Església viva i autòctona?

Una Església que té dificultats de supervivència: L'any 1970 Jerusalem havia perdut 15.000 dels 25.000 cristians que hi havia en 1948, Betlem 2.300 dels seus 8.500, Ramallah més de la mitat. Aquest desagnament l'acosta a les Esglésies de l'Est. Però tem que aprofitin poc la nostra trista experiència europea.

Massa divisions per representar amb eficàcia la veu dels oprimits. Massa por d'arriscar.

Els catòlics (uns 50.000; 14.000 de ritu llatí) no acabam de confiar en l'Església nadiua. S'ha afavorit una minoria de formació occidental que se sent estranya entre els seus. R. Laurentin, a un recent reportatge (vegeu *Il Regno* del 15 de Novembre 73) deia que els melkites són els cristians àrabs que formen la comunitat catòlica més antiga i arrelada, la més nombrosa també: uns 30.000. Però són discriminats com a àrabs per l'Estat d'Israel, com a cristians pels àrabs musulmans, com a orientals pels catòlics llatins. I què és de difícil que, des d'Europa, ens situem al lloc minoritari

Il Resto del Carlino

que ens pertoca, entre les altres confessions del país!

També hi ha un petit grup de *cristians hebreus* que compta amb 300 practicants. Humanament sense futur; la majoria són celibataris o vells sense descendència, i els joves són assimilats pels hebreus. Es requereix una esperança abrahàmica per seguir treballant sols, contra tots.

Els seus sacerdots són discutits pel àrabs. Es declararen públicament contra *la nova agressió àrab*, precisament *el dia del Gran Perdó jueu*. Hom els acusa de ser més hebreus que cristians. Ells responen que no hi ha dret d'exigir al govern israelita que respecti les exigències dels palestins, mentre el món no reconegui el dret fonamental del poble jueu.

Igualment els refusen els jueus, amarats de prejudicis anti-cristians. Es féu famós el procés del P. Daniel, que conclugué amb la incompatibilitat de l'hebraisme i el cristianisme. Se segueix indetificant la identitat hebraica amb la religió jueva.

Els hebreus

(2.650.000 a Israel; 14 milions espargits pel món, convidats a tornar a la terra dels avantpassats).

Confés que he hagut d'anar-hi per comprendre un poc el que suposa Jerusalem per un jueu. És la primera paraula apresada. L'ahota que els enamora abans de conèixer-la. Cada any ploren l'aniversari de l'antiga destrucció. La citació pasqual diu:

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

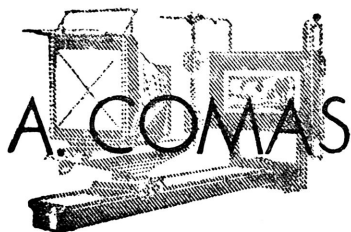
Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

L'any que ve a Jerusalem. Quan moren, són enterrats amb el crani cap a la ciutat santa. Els he vist arribar a la murada de les Lamentacions, a pregar i a plorar, alguns entre danses i cants, joves sobretot. I m'ha impressionat l'espectacle de les marjades de la muntanya de les Oliveres plenes de tombes que esperen, ja mig dempeus, la resurrecció, davant la muntanya de Sion.

El rei Feisal no té dret, al meu entendre, d'enviar-los a pregar a un altre indret. Però és inadmissible la política israelita d'ocupació militar. Com si ningú hagués viscut abans d'ells a Jerusalem i als altres territoris. Com si Déu ho robàs als palestins per regalar-los-ho a ells.

Això és una blasfèmia. (Molts d'altres som també culpables d'usar Déu per justificar la política. Ell que no és jueu, ni espanyol, ni mallorquí). Quan són no-creients els qui enraonen així, resulta ridícul.

Esperàvem que ens donassin una lliçó d'humanitat, ells que foren marcats per la persecució. M'escarrufà veure el memorial on foren torturats els herois de la resistència jueva a poques passes de l'esplanada russa, on tenen tancats els presoners palestins. Qui sap si els futurs herois!

Des d'Ezequiel ençà, vosaltres sabeu que no és just castigar els fills o la dona pel pecat del pare o del marit, els deia un home de bé que protestava contra la repressió massiva.

¿No comprendrem mai —ells i nosaltres— que Déu ens jutjarà pel tracte que donem al foraster que viu enmig nostre, nosaltres que també fórem forasters a Egipte escapats del camp de concentrament?

Un problema que pareix insoluble

Les reivindicacions àrabs arriben fins i tot abans de la constitució de l'Estat d'Israel (1948), negant-li legitimitat. Els palestins proposen un nou Estat democràtic i laic, obert a totes les races i religions.

A Israel, llevat d'una minoria, ningú vol cedir un pam de terreny ocupat, sigui per motius feixistes o religiosos.

Chouraquí acaba el llibre dient que Jerusalem tornarà provar que, allà, és possible lo impossible. La ciutat de David que vencé Goliat, de Jesús que vencé la mort. La ciutat ressuscitada, de l'ascensió al cel d'Elies, de Jesús i de Mahoma. Serà tanta la força, la capacitat de sofriment i de revolució del seu poble?

Si nosaltres els ajudam a baixar de la creu... Que hi hagi pau dins les murades de Jerusalem!

Jaume REYNES

☆☆ ESPECTACLES ☆☆

Pere Bosch

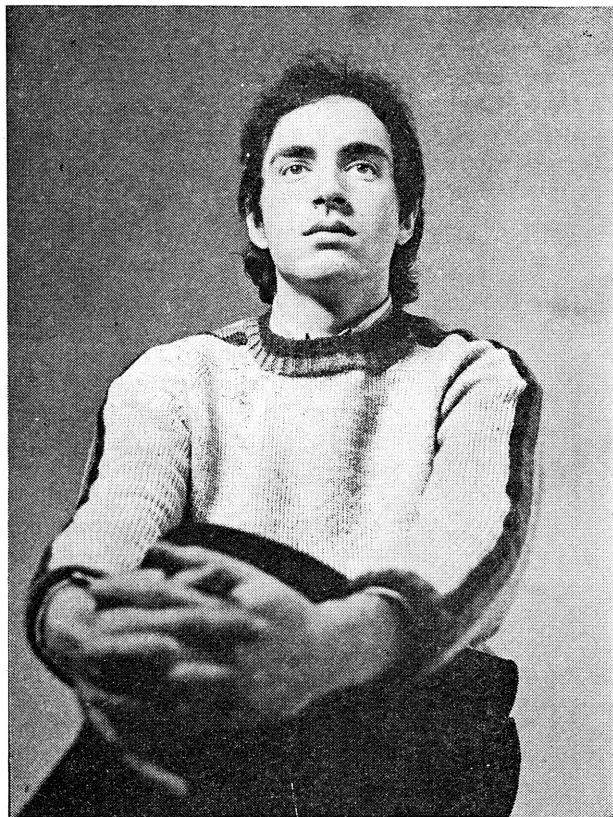
Televisió en català o el somni de mil nits estivals

La televisión tardó en llegar a Barcelona por un recelo fundamentalmente político.

Si Madrid había sido la ciudad piloto de televisión para la primera fase de TVE, se había debido a dos factores esenciales: el centralismo y la reconversión política de Madrid.

Són dues cites de l'obra de Vázquez Montalbán *El libro gris de Televisión Española* que, encara que sigui a través d'un valor referencial, són prou útils per tal de situar, en una aproximació primària, el problema i la realitat de la televisió en català; o millor dit, de la No-Televisió en català. Són dades o observacions òbviament polítiques, és a dir, que es refereixen en primer grau a una realitat política i global, que desborda de molt els límits anecdòtics, fins a un cert punt, d'una programació concreta. Són dades també que forcen a replantejar-se el tema de la inutilitat i, més encara, de la falsedat que inclou la voluntat de criticar o d'atematitzar el pur Detall, dei-

*Personatges evidentment interessants de la cançó catalana:
Lluís Llach o
Maria del Mar Bonet*

xant intocada la Categoria que fa possible aquest Detall. No ens hem d'enganyar. En el terreny de la crítica, TVE compleix el mateix paper que fins ara han complert altres realitats ben determinades, com poden ser els Ajuntaments o la Censura cinematogràfica. Es un paper de boc expiatori, ben necessari quan les coordenades per on es mou la convivència cívica presenten unes característiques especials. Tot-hom és prou amo i senyor de malmenar l'Ajuntament, la Censura o la TV. Amb això, totes les tres entitats han complert, probablement, part de la servitud que els ha imposat el moment històric. I amb una seguretat fèrria com a cortina de fons. Després de tants anys de crítica, la Censura i la TV segueixen, més o menys, sempre igual. Es l'altra cara —la intocable— de la seva comesa.

Del llibre de Vázquez Montalbán —el primer que ha tocat, amb categoria i enginy, el tema televisiu a l'espanyola— se'n podrien triar molts d'altres paràgrafs. Com aquest: *Nunca el*

hombre ha estado tanto y tan rápidamente informado como en la actualidad. Pero nunca ha estado tan incomunicado como ahora de sus compañeros de ciudadanía.

Aquest paràgraf es refereix a una comunicació televisiva real, però frustradora. Quan aquesta comunicació a través de la imatge és pràcticament nul·la —tal és el cas dels Països catalans— el problema s'eleva a la infinita potència. Els qui parlem català i pensam en català no tenim una televisió deformadora o alienadora. Simplement: no tenim televisió. (Les curtíssimes «concessions» que ens atorguen, i que de seguida esmentaré, no tenen l'entitat mínima suficient que els permeti d'entrar en aquest capítol). La problemàtica i sempre sacrificada comunicació entre «els companys de ciutadania», de què parla Vázquez, ha de veure com se li amputa un braç fonamental i absolutament bàsic en l'ordit actual de la informació. Els «companys de ciutadania» catalans no ens podem comunicar mitjançant la TV. Aquest mitjà

essencial —avui— de comunicació ens està vedat. Com també els altres ens ho són. Però cap —ni tan sols la ràdio— tan rotundament i inexorablement.

Són quatre els programes que ara es donen en català cada mes: *Giravolt*, *Teatre*, *Mare nostrum* i un espai musical. Només un és nou: *Giravolt* que vol esser una miscel·lània televisiva, nutrida de reportatges diversos. Els altres són relativament familiars. Hi ha poc per dir sobre els programes musicals —recents i molt espaiats—, si no és per reconèixer-hi la presència de personatges evidentment interessants de la cançó catalana, com Lluís Llach o Maria del Mar Bonet (En Raimon, inqüestionablement, segueix essent proscrit). Dels altres dos espais (*Mare nostrum* i *Teatre* en català), molt més antics, sí que en podem treure algunes conclusions.

Abans, però, cal establir alguna premissa inicial. La premsa —això és, la capacitat de poder publicar periòdics— fou en un principi una concessió reial. Era una facultat graciosa que els sobirans concedien als que, d'antuvi, tenien catalogats en la categoria dels adictes o, més encara, dels aduladors. Aquest caràcter de concessió graciosa torna a la memòria de l'espectador que estudia, ni que sigui molt per sobre, les característiques dels curtíssims espais en català que se'ns posen a l'abast.

Es el cas de *Mare nostrum*, programa que durant un temps fou un intent de vista panoràmica del Principat, les Illes i València, i que ara s'ha llençat als temes monogràfics, dels quals no sabem quin és el més insípid, incolor i inodor: el colleccionisme, el costumisme d'una o altra població... En el seu temps de reportatge panoràmic, *Mare nostrum* deixà petjades a bastament per tal de desxifrar el seu esperit de fons. Dins el caràcter de «concessió graciosa» de què hem parlat, *Mare nostrum* era una concessió paternal i «simpàtica» al «vernacle». (I no m'estendré en consideracions sobre el trist significat

del terme, puix supòs que a aquestes altures tothom en té —al menys per aproximació— qualche idea). Dins «el vernacle» hi cabien tant el folklor inofensiu com el tipisme agafat pels cabells, combinats amb informacions i converses, estentisses i ben musties. Degut a la seva precària condició, *Mare Nostrum* s'estimbà, i darrerament el seu caràcter «de poblet» —en el sentit més humiliant i pitjor de la paraula— s'ha anat accentuant palesament.

Els programes de *Teatre* en català, d'altra banda, no han fet altra cosa que seguir, d'una forma més manifesta, la senda marcada per la programació teatral de TVE. La interessada confusió entre teatre i arqueologia —tan visible a les dues cadenes nacionals— s'accentua en el teatre en català, en obres ben properes a la momificació troben un tractament formal, del tot momificador. Insistesc que no és res nou, però que en el cas de què parlam es revela amb caires particularment desagradables.

PERE BOSCH

«A walk with love and death»

JOHN HUSTON

cineasta de l'esforç

per Antoni Figuera

**Cada poble
llaura
el seu futur**

John Huston no és un perdedor. Si més no en el sentit en què ho pugui esser un Sam Peckinpah, posem per cas. Malgrat que els seus films siguin històries de fracassos, de batalles perdudes per endavant, en les quals el

destí, incontrolable i humorista, juga males passades als seus herois, tanmateix sempre resta qualche cosa que supera la presumpta insensatesa de les metes proposades: l'esforç humà en si mateix considerat, l'empresa so-

lidària dels qui s'han embarcat en l'aventura.

Els itineraris físics i psicològics dels protagonistes dels films de Huston i llurs pulsions més entranyables, que l'uneixen espiritualment als membres de la famosa «generació perduda» americana, i que es repeteixen, inexorablement, al llarg de la carrera d'aquest autor, pròdiga en davallades i ressorgiments (films com ara **El bàrbar i la geisha** i **La Bíblia** marcarien la seva davallada més vertiginosa en la mediocritat, i obres com el **Passeig per l'amor i la mort** serien les fites més altes de la seva filmografia), responen perfectament a un estil de vida que Huston, com a home, ha propugnat sempre, i a aquesta «weltanschauung» o concepció del món que com a cineasta, duplica en tots els seus personatges creats per a la pantalla. (Un film, menor en aparença, com és ara **Les arrels del cel**, suava revisat a la televisió, suposa un compendi de personatges houstonians veraderament rellevant i singular, fins i tot en uns certs trets que fan pensar molt en Hemingway). Itineraris on els herois, sense defallir un sol instant, compleixen a la perfecció al llarg de múltiples i repetits fracassos, absoluts o relatius, depèn com se miri: adés darrera estatuetses que hom creu que són d'or i al capdavant resulten esser falses (**El falcó maltès**), tombant el Cap d'Hornos a la caça de la incontestable balena blanca (**Moby Dick**), a l'encaç de cavalls salvatges que es perden un cop agafats (**Els inadaptats**), a la recerca de tresors perduts (**El tresor de Sierra Madre**); adés deixant la pell en sòrdides jungles d'asfalt (**La jungla de l'asfalt**), el mateix que en paoroses immersions al més pregona de la incomprensió i de la solitud de certs éssers marginats, recuperats posteriorment per a la ciència (**Freud**) o per a l'art (**Moulin Rouge**): Viena, París, els recòndits passadissos de la psicoanàlisi a la recerca de la veritat, les aspes del molí roig encobrint sota una frívola aparença tota la turmentada existència de Toulouse-Lautrec.

A walk with love and death, obra d'una absoluta perfecció, il·lustra perfectament aquest sentit que Huston té de l'existència —sentit essencialment vitalista per més que sigui reflexiu—, i l'enriqueix esplèndidament amb un desesperat romanticisme que esclata amb més força que mai, i que no és, contra el que hom pogués pensar, fruit d'un irracionalisme emotiu, sinó d'una transcendida i lúcida comprensió històrica.

L'itinerari vital d'Heró de Foix, estudiant a París que abandona la ciutat per atènyer la mar (que no ha vist mai), i que s'erigeix en símbol molt concret d'una llibertat sempre possible, i de la seva «dama» —en el sentit medieval i cavalleresc del mot—, Clàudia de St. Jean, és quelcom més que una mera història d'amor —tan

La Delegació de

l'Editorial Casals, S. A.

anuncia els seus
textos de

E. G. B. - BUP - COU

Magatzem:

C/. Sant Alonso, 8

Despatx:

C/. Joan L. Estelrich, 34, 2. on A

Tel. 22 43 84

CIUTAT DE MALLORCA

Última Hora

El diari del
capvespre

Degà de la
premsa
mallorquina

intensa com vulgueu, tanmateix—: és alhora el punt d'intersecció i confluència entre un temps individual i un temps històric. Huston, massa individualista per a no ésser romàntic, massa lúcida per ésser reaccionari, il·lustra aquest punt de convergència de l'única forma possible: la d'un doble procés irreversible —com el de la història mateixa—, de destrucció-construcció que esdevenen paral·leles i acaben sobreposant-se al final de la pel·lícula. És a dir, els dos protagonistes abandonen el paper d'espectadors per assumir àmpliament el d'actors, el de partícips, des de la perspectiva de llur intrahistòria personal i llur microcosmos d'afectes i repulsions, en el joc d'opcions de la història (cosa que es tradueix en l'acceptació lliure de llur destí, dins una proposta bellament existencialista).

Els elements que Huston posa en joc en la seva obra, transició d'una època històrica a una altra, lluita de classes, fatalisme romàntic —aquest fatalisme tan car a l'autor d'ençà del seu primer film **El falcó maltès**—, no són sinó exponents que permeten de clarificar la situació real d'ambdós personatges: espectadors d'una societat en vies de transformació el sentit de la qual, i de molt, els sobrepassa, i creadors d'un temps propi amb el qual poden inserir-se en la història, atès que ells —i aquest és el sentit de la darrera escena del film—, amb llur decisió lliurement assumida, en crear el futur, «són», tot i en la mort, aquest futur: la llavor, el germen d'una nova síntesis social, el començament d'un nou moment històric.

A walk with love and death no és, per tant, la història d'un fracàs, sinó la d'una victòria: la del propi reconeixement moral d'ambdós protagonistes. I per això mateix, com en tantes altres obres seves, l'esforç comú, la lluita solidària s'erigeixen per dret propi en el principal atribut dels seus antiherois (ara podem anomenar-los així, en el sentit menys mític i més humà del terme), els quals assumeixen únicament la titànica empresa d'ésser «fills del seu segle», i de realitzar-se com a tals en un temps i en unes circumstàncies socio-històriques definides.

Així com per a Vincente Minnelli l'amor és un art, i com a tal cal enfil·lar-lo com una joia, perquè és obra d'artistes, per a Huston l'amor és fruit de l'esforç i de la fragilitat humans: esforç que transforma aquesta fragilitat en supòsit moral pel qual restitueix als seus protagonistes tota la magnífica i patètica dignitat de les seves batalles perdudes, però no en va; dels seus esforços truncats, però no inútils: l'esforç és per a Huston —boxador, minaire, cineasta—, el qual ens fa reconèixer-nos davant el mirall i, per això mateix, ens insereix, com a subjectes, en el devenir que anomenem història.

Antoni FIGUERA I SALVA

Cròniques de Califòrnia (III)

EL CONRÓ DE L'AMETLER

per **RAFEL SOCIES I COMPANYY**

L'autor als camps experimentals de la Universitat de Califòrnia a Davis

El mes passat vaig mirar d'establir l'aspecte estructural sobre el qual se basa el conró de l'ametler a Califòrnia. Era una base que em creia obligat a dibuixar perquè cada detall que pogués suggerir en les cròniques següents tengués un poc de referència que el fes més entenedor.

Per ventura, emperò, podreu pensar que de vegades som massa reticent, que repetesc massa conceptes. En el fons, la meva intenció és deixar uns punts ben clars a fi que tots, vosaltres i fins i tot jo mateix, puguem fer un judici més o manco real de la situació a Califòrnia per a poder comparar-la amb la de Mallorca, a fi de no enlluernar-nos en cap moment.

Parlava el mes passat d'horts amb dues, o màximament tres, varietats. Això obliga, a l'hora de considerar els aspectes culturals, a tenir present la fecundació de les flors, perquè l'ametler és un arbre autoestèril, de manera que el pol·len d'una varietat no és bo per a fecundar els ovaris de la mateixa varietat per a donar fruit. Per tal motiu se necessiten almanco dues varietats juntes perquè cada una serveixi per a fecundar l'altra. Això és un fet que a Mallorca no tenim present perquè al mateix hort hi ha una quantitat molt gran de varietats juntes, però a l'hora d'establir un hort regular i normalitzat, això s'haurà de tenir molt en compte.

Aquestes dues varietats, a més, han d'esser compatibles, ja que n'hi ha, encara que són poques, que no són bones per a fecundar-se entre elles. Igualment han de florir a la mateixa època, perquè si no hi ha possible fecundació.

En reduir les varietats a dues o tres les possibilitats de fecundació queden en certa manera disminuïdes, i per això s'han de millorar artificialment. Per això en temps de flor és molt normal a Califòrnia posar ruscs d'abelles pels ametlerars, a fi que aquests insectes facin la feina de dur el pol·len d'una varietat als estigmes de les flors de l'altra. Aquest és un fet tan acceptat que ja no se discuteix, i fins i tot a aquesta Universitat hi ha un departament que estudia únicament i exclusiva les abelles en la seva funció pol·linitzadora, si bé, com podeu suposar, no sols per a l'ametler sinó també per als altres arbres de pol·linització per insectes.

A Mallorca de vegades hem tengut una producció reduïda precisament a causa d'una pobra fecundació, perquè els insectes no han fet aquesta feina de transport de pol·len entre les flors, normalment si les temperatures són baixes, ja que llavors el fred els inhibeix i no surten. Vegeu, per tant, que no és una cosa de rialles, i encara que per la quantitat de les nostres varietats no solem tenir aquest problema, per ventura hauríem de pensar en l'ús de ruscs, no sols per aquesta utilitat, sinó també, com a Califòrnia, per l'obtenció de mel.

Un altre fet a tenir en compte, a Mallorca també completament desconegut, és la lluita con-

tra les gelades. Quan pel mes de març passat vaig tenir l'oportunitat de visitar molts d'horts, vaig veure que a la majoria hi havia encara unes estufes distribuïdes dins l'hort, i fent especialment una barrera als costats, sobretot al del nord, d'on sol venir a aquesta vall el vent fred. La lluita contra les gelades és un assumpte que s'ha discutit molt, i no ja per l'ametler, sinó per tota casta d'arbres fruiters, i el problema en el fons sempre ve a esser d'estudi econòmic, sobre la rentabilitat d'usar-lo o no. Per ara no crec que sigui el cas de Mallorca, però aquest detall pot servir per a donar-nos una idea de la magnitud econòmica d'aquest conró a Califòrnia, perquè del que podeu estar ben segurs és que en aquest país, on tot, realment, se fa de cara al negoci, no se farà res on s'hi pugui perdre, i que si posen estufes als ametlerars per a combatre les gelades és que efectivament això els dona un bon resultat.

I per a seguir amb un altre detall que per ara encara podem dir que no coneixem a Mallorca, parlaré una mica del regar. No se tracta, amb tot, que jo ara comenci a especificar tots els sistemes de reguiu que s'usen a Califòrnia, que, com podeu suposar, són un grapat, ni tampoc de fer un jui sobre les seves característiques i, per tant, de la seva conveniència. Voldria repetir, emperò, i amb el perill de fer-me pesat, que a Califòrnia pràcticament no hi ha ametlers de secà. Això ve a esser la primera premisa a tenir en compte quan parlam d'aquest conró. Els ametlers se reguen, de la manera que sigui, però com una cosa que ja no se discuteix. És vere que la pluviometria de la Vall Central de Califòrnia no és molt elevada; sobretot la part sud té manco pluja que l'endret més sec de Mallorca.

Quant als sistemes de reguiu només voldria senyalar que a un bon grapat d'horts he vist un sistema d'aspersió fix, o permanent, que és el més car de tots, i que si per a cultius hortícoles s'ha de tenir sempre present (ja esta muntat a molts d'horts de Sa Pobla), per als conrons d'arbres és un poc agoserat i requereix un acurat estudi econòmic. És una altra passa en les meves consideracions, com ja he dit en parlar de les estufes, que senyalen la condició econòmica a tenir en compte, i que aquí ha resultat, en vista de la seva existència, positiva.

He vist, al comtat de Kern, una empresa amb més de 5.000 quarterades d'arbres fruiters, una bona part d'elles d'ametlers, i s'havien decidit pel sistema d'aspersió fix. Quan una empresa d'aquest volum, que d'agrícola només en té l'actuació, amb una casa central des d'on se dirigia tot, amb telecomandaments i ràdios, amb una planificació total i una estructura quasi bé industrial, quan una empresa d'aquestes (i n'hi ha una sèrie) se decideix per aquest sistema és que realment ha previst, i amb una molt alta probabilitat, que efectivament els donaria resultat.

Banderins SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150-2.^{on}-1.ª Telèf. 25 26 33
PALMA DE MALLORCA

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

Amb tot, el sistema ha de dependre de cada circumstància, i en altres casos he vist sistemes d'aspersió semifixos, en diferents graus, així com el sistema californià, que seria llarg de detallar aquí.

També dins els sistemes culturals hauria de fer qualque referència als tractaments fitosanitaris, que també puc donar per desconeguts a Mallorca. Pràcticament mai no ens hem preocupat si els ametlers tenien cap malaltia o cap plaga. Ara, quan de cada dia els nostres ametlerars presenten atacs més intensos de diverses malalties, especialment l'abonyegadura, hi haurem de pensar un poc, així com també quan els polls se fan més freqüents. A Califòrnia, els tractaments contra insectes i malalties són una part dels sistemes culturals, com per a qualsevol altre conró. És una cosa que no se concep i tot que se pugui dubtar. D'aquesta manera l'abonyegadura o els polls són problemes totalment secundaris, realment dominats, així com el de la xinxa, que pareix que preocupa a qualque ametlerer mallorquí. Ací pràcticament ja no se'n parla, sinó d'altres problemes, com el que anomenen «cuc de la taronja Navel» que destrueix el bessó i que per ara no se sap com s'ha de combatre, problema que ara per ara no em preocupa per a Mallorca perquè és especialment per a les ametles mollars. El problema aquí també, i greu, és la fallida de gemmes, però d'això crec que val més que en parli un altre mes. No convé que em faci pesat.

Fins llavors, idò, amb tot afecte.

RAFEL SOCIES I COMPANYY

LLIBRES

FRANCESC RIERA, *Lluites antixuetes en el segle XVIII* (Editorial Moll, Palma 1973)

Malgrat el retard, aquest comentari del llibre de Francesc Riera, **Lluites antixuetes en el segle XVIII**, no intenta fer una simple ressenya sinó plantejar una sèrie de puntualitzacions: tant de l'obra en si com d'altres qüestions més generals i que ja foren plantejades a un altre comentari bibliogràfic (Cfr. **Lluc**, octubre 1973). Esper que la majoria dels lectors hauran llegit el llibre esmentat. I esperar que l'hagin llegit perquè sempre és més fàcil de tractar un tema pensant que el teu interlocutor té una mica d'idea del que es parla que haver d'informar des d'un principi de forma més o menys global, cosa que sempre comporta un xic de demagògia.

Sia com sia crec que val la pena fer una petita presentació del llibre que serveixi d'introducció. **Lluites antixuetes...** tracta de la situació dels descendents dels jueus conversos mallorquins durant el segle XVIII. L'autor centra l'acció del llibre dins unes coordenades molt precises de temps i espai —Mallorca en el set-cents— cosa que li permet ordenar el seu estudi d'acord amb unes determinades categories analítiques que possibilitaran, cap al final de l'obra, realitzar —fins i tot el propi lector— una síntesi molt coherent del procés històric del grup estudiant i la seva participació en el procés històric total del poble mallorquí. Llegint el que ens conta Francesc Riera ens adonarem que el xueta no és un ésser a part que sorgeix com els bolets després de la ploguda (en aqueix cas després d'una **razzia** inquisitorial), sinó que es defineix d'acord amb el grup més ampli dins el qual es troba immers. I, ahora, l'existència d'aquest grup més ampli és definida pels marginats, és a dir, en aquest cas, pels xuetes. Francesc Riera ens conta això i moltes coses més: l'inici dels fets (cremadissa del segle XVIII), l'enfrontament del grup amb les forces socials més preeminentes (gremis, clergat i noblesa) i les lluites internes dins els mateixos xuetes. I ens ho conta de forma clara i oberta, emprant un llenguatge quasi **gonellia** que ens fa pensar que estam llegint una rondalla: una rondalla que és el nostre propi passat. El llibre de Francesc Riera no és un treball d'un erudit sinó d'un historiador. És a dir, no ens serveix una munió de dades molt ben documentades, sinó que ens permet veure més enllà dels simples documents i ell mateix ens ajuda a fer-ho amb prou imaginació diguem-ne **històrica**. I, què veim? D'entrada uns esdeveniments que es succeeixen de forma accelerada fins arribar al seu punt culminant cap a la fi de la centúria. Llavors el funcionament d'una societat endarrerida on la classe dirigent —la noblesa— ha de deixar la seva situació preeminent a una nova classe burocràtica de funcionaris reials. Aquests han pres el poder polític i obeeixen unes determinades directrius que els vénen de molt enfora. I el poder es comparteix també amb un clergat perfectament estructurat que domina, des del punt de vista religiós, la totalitat de la vida illenca i és qui determina, a la fi, el comportament de la societat.

Pens que aquesta situació ha canviat prou avui en dia, si bé continuen existint deixes d'antany —una societat no canvia tan radicalment— que poden detectar-se molt bé dins la consciència del clergat com a grup rellevant que no es resigna a perdre el seu control social i, d'altra banda, dins la marginació —mental més que social— del xueta. Això ho ha estudiat detingudament Eva Lab i esperam amb impaciència els seus treballs. És un tema apassionant que cap tant en el terreny antropològic com en el de la psicologia social. Però qui s'atreveix a fer-ho?

ISABEL MOLL I BLANES

A

**Llibres
Turmeda**

darreres novetats

«UN POBLE, UN TEMPS»,

de Joan Miralles

«LA GUERRA JUST ACABA DE

COMENÇAR», de M. López Crespi

«LA DAMA DE L'HAREM»,

de Llorenç Villalonga

La cultura valenciana al Principat

El 12 de febrer —santa Eulàlia per als barcelonins— vaig anar a raure a Tarragona, i com sol passar quan un va pels llocs amb una mica d'intenció, que no sigui la de menjar i beure, em vaig encaminar cap a la Llibreria de la Rambla. No és l'única llibreria, com tampoc no ho és, d'única, la rambla, però en dir «la llibreria de la rambla» hom ja sap que es tracta d'un establiment ben concret i determinat.

Doncs bé, em vaig trobar que, a la sala d'exposicions de la dita llibreria, hi havia una bona mostra de la producció editorial d'ara al País Valencià; llibres, al cap i a la fi, que si no ajuden a triomfar, sí que em van donar una idea de la varietat dels temes i topants que s'hi conreen en el nostre comú i bell catalanesc. Al costat dels quaderns de «Gorg», per exemple, hi havia la guia de circulació per als «xiquets», edicions de poesia d'Estellés i d'altres, estudis econòmics i altra mena d'erudicions, llibres pràctics d'ensenyament de la llengua, etc. En fi, llibres per a veure'ls més que per a esmentar-los; més ben dit, per a fullejar-los, si més no, i adonar-se que l'incunable del 1474, primer llibre imprès en la nostra llengua, va ser com la primera pedra d'un edifici viu, sempre en reconstrucció, o com l'arbrissó que s'ha anat afermant malgrat les apariències i les circumstàncies.

Era precisament l'11 de febrer, la vigília, que s'acomplien els cinc-cents anys de la convocatòria, a la ciutat de València, del certamen poètic que havia de gaudir de les primícies de la impremta. Cinc-cents anys aprofitats —Déu n'hi do!—, i aprofitables per a la presa de consciència d'allò que hem fet i d'allò que encara hem de fer tots plegats en bé de la nostra cultura, cadascú del seu lloc estant, però amantents a assabentar-nos de tots i cada un dels aspectes i factors que hi participen.

Perquè després de l'exposició de llibre valencià actual, em fou permès d'assistir, voltat i a cobert de les pedres velles de la Tàrraco provincial —l'anomenat «Castell de Pilat»—, a l'acte inaugural d'una altra exposició, aquesta col·lectiva de pintura i d'escultura, també actuals, presentada per un de la colla, l'Andreu Alfaro. Aquest féu seves, davant d'una concurrència majoritàriament tarragonina —però també d'altres indrets, incloses les Illes—, unes esqueixades consideracions de Joan Fuster que no desmereixien gens del lloc ni de la qualitat de l'obra exposada.

I això no acaba aquí, ja que a la capital del Tarragonès, organitzada per diverses entitats locals i amb la col·laboració d'altres, i coordinada per Omnium Cultural, s'ha celebrat una veritable «setmana cultural valenciana». Representacions teatrals i concerts, recitals de cançó i de poesia, i exposicions i conferències, com la de Vincent Ventura, que clogué una setmana densa, però efectiva, per al coneixement palpable i a domicili d'allò que, per mor de la distància i d'una certa deixadesa, no tan real com provocada, si bé ens pot passar desapercbut, és part integrant del nostre ésser col·lectiu.

Hom diu que al barceloní, li costa més de passar l'Ebre que l'Albera; si fa no fa, com de passar l'aigua salada que el separa de les Illes. No crec que això sigui privatiu d'una sola i única contrada, malgrat la major densitat de població de l'antiga Ciutat dels Comtes —ai las!, entre poc i massa—. Però trobar-se a mig camí amb allò que tots hauríem de conèixer, fa pensar en la necessitat de maldar perquè, si no les persones, idees i fets tinguin l'abast que els escau. Que això també vol hores.

OLEGUER CANTARELL

Premis «Raixa» i «Les Illes d'Or» 1974

Dia 15 de febrer, en el curs d'un acte que es va celebrar a l'Estudi General Lul·lià de la Ciutat de Mallorca, es varen fer públics els veredictes dels jurats qualificadors dels treballs optants als Premis «Raixa» i «Les Illes d'Or», instituïts per «Llibres Mallorca» i destinats, respectivament, a un estudi sobre història econòmica o problemàtica actual de l'economia en els Països Catalans, i a una obra de teatre d'autor baleàric menor de trenta anys.

El Premi «Raixa» es va concedir al treball de Josep M.º Bernabé Maestre titulat **La indústria del calçat a la vall del Vinalopó**.

El jurat del Premi «Les Illes d'Or», mitjançant un raonat veredict, va acordar no adjudicar-lo, fent la suggerència que el premi que ha de convocar-se per al 1975 es destini també a una obra de teatre d'autor baleàric, sense limitació d'edat, acumulant-hi l'import del premi que enguany no s'adjudica. Segons l'esmentat veredict, el fet que només concursassin tres obres reflecteix la crisi del teatre en el nostre país. D'altra banda, la limitació d'edat establerta a la convocatòria no ha permès la concurrència d'autors amb la necessària experiència en aquest gènere.

NOTICIAI

Premi Prudenci Bertrana 1974

La Comissió Organitzadora del Premi «PRUDENCI BERTRANA» de novel·la catalana, ha començat les gestions per la convocatòria de la VII edició. El Premi «BERTRANA» està dotat amb 150.000 pessetes que s'obtenen de les aportacions d'entitats, empreses i bon nombre de particulars interessats per la cultura catalana. Les Bases seran similars a les dels anys anteriors, o sia: L'admissió d'originals finalitzarà el dia 30 d'abril del 1974, i les novel·les hauran de ser rigorosament inèdites, d'una extensió mínima de 200 folis mecanografiats a doble espai i a una sola cara. Hauran de presentar-se per triplicat i firmats per l'autor amb expressió clara del seu nom, cognoms i domicili. El Jurat estarà constituït pels senyors Maurici Serrahima, Josep M.º Castellet, Modest Prats, Joaquim Molas, Osvald Cardona, Josep Nadal i Salvador Sunyer.

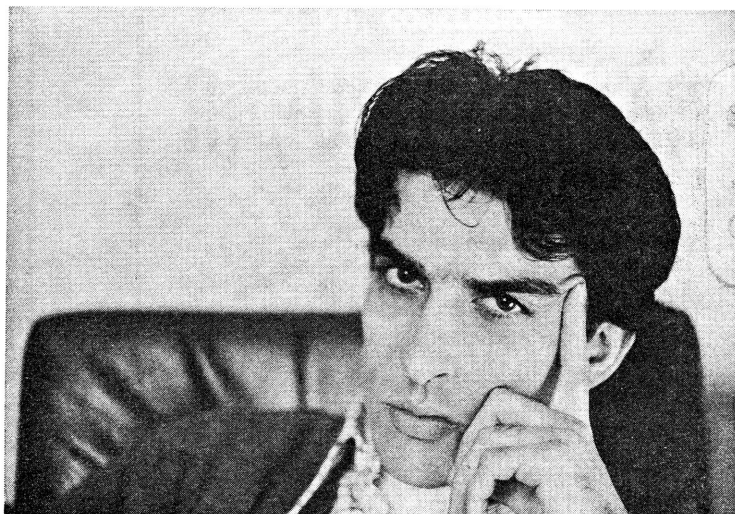
(Cercle artístic de Girona, Pl. d'Espanya, 2 (Les Voltes).

Jocs Florals Juvenils a Andorra

El **Cercle de les Arts i de les Lletres** (Av. Carlemany, 24. Escaldes (Vall d'Andorra) convoca uns Jocs florals per a poetes i autors de 14 a 19 anys. S'hi ofereixen els tres premis tradicionals (Flor natural, Englantina d'or, Viola d'argent i un premi extraordinari de poesia). Endemés es publiquen vuit premis extraordinaris en prosa sobre temes andorrans. Els poemes i treballs s'han de presentar abans del dia 10 de juliol. Demanau el cartell dels Jocs a l'esmentat Cercle de les Escaldes.

L'art vist pels artistes

JOAN PALOU

Els papers teòrics sobre les arts plàstiques produïts pels mateixos artistes assoleixen, a Mallorca, un grau força precari. Plomes i pinzells han anat, generalment, cadascú pel seu cantó a la nostra illa. I no obstant això, les teoritzacions poden perfilar una estètica amb tanta precisió com els quadres. L'Art vist pels artistes podria ésser un estudi suggestiu i aclaridor que enriquiria la nostra desnodrida i sovint aberrant bibliografia artística. Dins un treball d'aquesta mena, el *Tratado de paisaje* de Joan O'Neill, la labor crítica de Miquel Sarmiento, els afanys erudits de l'acadèmic Vicenç Furió, les abrandades defenses de Junyer i Dalí fetes per Antoni Gelabert, les teoritzacions noucentistes de Bartomeu Ferrà, etc. hi assolirien el seu veritable relleu.

En aquests anys darrers, els canvis socio-econòmics que han definit una nova societat mallorquina han determinat alhora un art innovador i crític, que no és el de les falsàries felicitats dels paisatges i caletes kitsch. Un grapat de joves, sota estils molt diversos, intenten una imatge del present emmotllada dins els grans corrents artístics internacionals. De forma més o menys explícita s'han formulat, doncs, alguns interrogants sobre el seu quefer, la seva viabilitat dins la circumstància mallorquina, la seva relació amb l'art fins ara dominant a casa nostra, etc. Els gasetillers que s'agraden d'acusar-los de confusió i vacil·lacions farien bé de llegir el catàleg de l'admirable mostra col·lectiva que fou *Ensenya 1*. Hi trobarien com és la inquietud —acompanyada d'una estranya precisió conceptual— el que guia l'art nou a Mallorca. Conscients de la necessitat de potenciar les reflexions sobre l'art fetes pels mateixos artistes hem elaborat un qüestionari que farem arribar als nostres artistes joves que practiquen un art progressiu. Aquestes pàgines aniran recollint, doncs, les diverses opinions de la generació més jove de l'art nostre. A la fi, un cop publicats aquests materials, tindrem una visió més precisa i objectiva dels camins per on discorre l'art d'avui a Mallorca. Seran unes notes, d'altra banda, de consulta obligada per als futurs historiadors.—«CRÒNICA DE TRES».

Què és, per a tu, l'Art?

Durant molt temps he pintat d'una manera totalment espontània, sense tenir consciència que poguessin dir-me **pintor** o que estigués fent **art**. No m'importava l'estabilitat de la pintura emprada, ni la composició de les línies o masses de color referent als límits del bastidor. Treballava de forma semblant a aquells artistes prehistòrics en el fons de fosques coves preocupats per l'acte màgic de pintar. No per la contemplació ulterior dels seus treballs. En part segueix treballant igual, tot i que pugui semblar contradictori. Per a mi, la meua producció artística és essencial. És la creació d'una sèrie de pintures o objectes que m'ajuden a realitzar-me. Omplen algun buit de la meua existència. Si fos una persona sense prejudicis, no reprimida en cap sentit —o sia totalment alliberada— no crec que pintàs. Tot això quant a la relació Jo/Pintura, pel que fa a la relació Pintura/Espectador ja no en sé res. I menys quant a la relació d'espectador d'obres que no siguin les meves pròpies. En resum per a mi l'art és primer creació i després comunicació. D'altra banda no neg a l'espectador una total llibertat d'interpretació, de forma que en arribar a un diàleg directe i fort amb el quadre arribi a ésser-ne en gran part l'autor.

L'art no és indispensable però l'estètica sí, i l'estètica és anterior a l'home.

Describeu el procés l'elaboració d'una obra teua, des de la primera intuïció fins a la realització definitiva.

A mesura que he anat pintant, elaborant i simplificant la meua obra m'he trobat amb alguns elements als quals

RÀDIO POPULAR

és
cosa nostra

MALLORCA AL VENT

De dilluns a divendres de 15'30 a 16'00 h.

Realitza: *Obra Cultural Balear*

CANÇONER D'AVUI

Els divendres a les 22'35 h.

Realitza: Joan Manresa

SA XIMBOMBA SONA

Dissabtes a les 15'30 h.

Realitza: Josep Lliteras

RONDAIA MALLORQUINA

Diumenges a les 22'35 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emisora

Aïllants-Conductors-Termoelectricitat

Electrofil

Palma

S. A.

Margarida Caimari, 9-13 Tel. 22 75 24* 5. 6 Ciutat

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

podien reduir-se les meves formes abarrocades: línia, barra, corba ovalada i diàbolo i potser alguns més, tots molt característics. Partint d'aquest alfabet i conjugant-los d'una manera sistemàtica: reduïnt, augmentant, eliminant, desplaçant, etc. intent aconseguir ritmes suggerents. Així, pas d'un quadre a l'altre d'una forma totalment lògica, tenint com a base l'anterior i prefigurant el posterior. I així fins a esgotar les seves possibilitats. No és de cap manera un sistema improvisat. Per augmentar encara més la seva continuïtat empr sempre els mateixos colors: vermell cadmi fosc i groc ataronjat sobre un fons uniformement negre mat. També el format (si bé des de poc ençà) és el mateix.

Què intentes: forjar un llenguatge inèdit o expressar la teva problemàtica servint-te d'un codi estilístic preestablert?

Ningú no pot començar a pintar sense una base ideològica preconcebuda, tot i que en sia inconscient. Però alhora intenta desprendre's de les seves primeres influències que li han fet possible l'arrancada, per a crear una obra original. Això es fa palès a l'abstracció que és un art purament creatiu. L'espectador és enfrontat a una sèrie d'invençons que únicament existien dins el cervell de l'autor.

És possible un art creador dins la societat mallorquina actual?

Crec que és possible des del moment que hi ha hagut una sèrie d'individus que per una causa o altra han tengut l'oportunitat de sortir fora de l'illa, o millor encara: a l'estranger, i rebre les benefactores influències de l'avantguarda internacional. Han intentat allunyar-se dels

motlles arxi-caducats on perilla de caure qui fonamenta el seu ensenyament a les escoles o estatuts oficials. La ironia en aquest cas és que els pintors més o menys acadèmics no arriben a ésser-ho sinó que es queden en un intent de classicisme com més aclamat més grotesc.

L'únic fet favorable crec que ha estat (ja que la majoria d'organismes d'una certa influència sobre el públic en general tendeixen a mantenir un academicisme mediocre) l'augment del nivell de vida que ha permès l'esmentada sortida a l'exterior.

Els joves artistes mallorquins formen un grup o són tan sols personalitats aïllades?

Efectivament, hi ha un grup que si bé petit és realment contestatari i no crec que per essència, sinó que intenta crear un art viu, a l'altura dels nostres temps, no anacrònic i com a conseqüència directa d'això xoca amb informe neoclassicisme en voga, ja que com he dit abans la pintura vàlida que avui en dia es fa a Mallorca no té com a base l'evolució pausada d'un art mallorquí o a tot estirar nacional, sinó que és importada en els seus fonaments. Ens trobam amb una diferència de conceptes enorme entre els dos grups esmentats de manera que els punts de ruptura entre uns i altres són innombrables: no hi ha res o quasi res en comú entre ells com no hi ha res en comú entre la vida i la mort.

BANCO DE CREDITO BALEAR

casa central

PALMA DE MALLORCA

agències urbanes

PALMA DE MALLORCA

Aragón — S'Arenal — Jaume III — Mercapalma — Sant Miquel — Sindicat
Polígon la Victòria

sucursals

MALLORCA

Alcúdia — Andratx — Calvià - Peguera — Campos — Felanitx — Inca —
Llucmajor — Manacor — Porreres — Santa Margalida — Santa Ponça —
Santanyí — Sóller — Son Servera - Cala Millor

MENORCA

Ciutadella — Maó

EIVISSA

Eivissa — Sant Antoni — Santa Eulàlia

CATALUNYA

Arenys de Mar — Gavà — Les Franqueses — Sant Adrià de Bessós — Sant
Feliu de Llobregat — Tarragona — Tona — Valls — Vendrell —
Vilafranca del Penedés

MADRID

Madrid.

oficines de canvi de divises

Port de Palma de Mallorca — Aeroport d'Eivissa

Aprovat pel Banco de España amb el n.º 9.492

Bankunió

El Banc Industrial i de Negocis especialment orientat per a prestar a l'empresari i a la seva empresa el SERVEIS que requereix el desenrotllament de les seves activitats.

**Serveis bancaris
i financers**

**Banc de financiació
a mig i llarg termini**

Banc accionista

Banc de dipòsits i inversions

Banc conseller tècnic

Banc d'especialització sectorial

CONSELL REGIONAL DE BALEARS

Av. Alexandre Rosselló, 65

Tel. 210945-6-7-8

PALMA DE MALLORCA